

UCHWAŁA NR XV/101/2020
RADY GMINY W DĄBROWIE
z dnia 16 czerwca 2020 roku

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Dąbrowa na lata 2020 - 2023

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020r. poz. 713) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 282 ze zm), uchwala się, co następuje:

- § 1. Uchwala się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Dąbrowa na lata 2020 – 2023” (GPOnZ) w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dąbrowa.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodnicząca
Rady Gminy w Dąbrowie
Marta Błaszczak
/Marta Błaszczak/

UZASADNIENIE

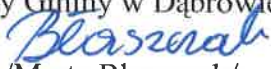
Gmina, zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 713), w zakresie zadań własnych realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami nakłada na Gminę art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 ze zm.).

„Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Dąbrowa na lata 2020 – 2023” został pozytywnie zaopiniowany przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Bydgoszczy .

Przyjęcie niniejszego Programu nie tylko zachęci do działań ochronnych i edukacyjnych, ale także pozwoli właściwie zadbać o obiekty wymagające opieki. Po przeprowadzonych pracach terenowych nasuwa się konieczność monitorowania stanu technicznego obiektów wpisanych do ewidencji, gdyż nieświadomość mieszkańców prowadzi do zniszczenia obiektów, ich przebudowania bądź wyburzenia.

Z powyższych względów przyjęcie przedmiotowej uchwały uważa się za zasadne.

Przewodnicząca
Rady Gminy w Dąbrowie

/Marta Błaszczak/

Załącznik
do Uchwały Rady Gminy w Dąbrowie
Nr XV/101/2020
z dnia 16 czerwca 2020 roku

*Urząd Gminy w Dąbrowie
Ul. Kasztanowa 16
88-306 Dąbrowa*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DĄBROWA

marzec, 2020 r.

SPIS TREŚCI

I.	WSTĘP	5
1.1.	Charakterystyka gminy	5
1.2.	Charakterystyka społeczno – gospodarcza	6
1.3.	Charakterystyka przyrodnicza	6
II.	PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	7
III.	UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	7
IV.	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	9
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	9
4.2.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	11
V.	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	13
5.1.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	13
5.2	Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gmin	15
5.2.1.	Rys historyczny obszaru gminy Dąbrowa	15
5.2.2.	Ważniejsze miejscowości Gminy Dąbrowa wraz z charakterystyką ich dziedzictwa kulturowego	16
5.2.3	Walory kulturowe Gminy Dąbrowa	20
5.2.4.	Obiekty o walorach kulturowych	21
5.2.5.	Obiekty nieruchome objęte prawną ochroną zabytków	27
5.2.6.	Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa kujawsko- pomorskiego	27
5.2.7.	Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków	28
5.2.8.	Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków i ujęte w ewidencji zabytków	29
5.2.9.	Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków	29
5.2.10.	Zabytki w zbiorach muzealnych	29
5.2.11.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Dąbrowa	30
5.2.12.	Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	31
VI.	OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ	32
VII	ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	35
7.1.	Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami	35

7.2.	Kierunki działań i zadania gminnego programu opieki nad zabytkami	36
VIII	INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	39
IX	ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	39
X	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	41
XI	WYKORZYSTANE MATERIAŁY I OPRACOWANIA	42
	Załącznik nr 1. Zabytki nieruchome ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków	44
	Załącznik nr 2. Wykaz stanowisk archeologicznych	47

I. WSTĘP

Przedmiotem opracowania Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Dąbrowa (zwanego dalej Programem, POnZ) jest weryfikacja zasobów dziedzictwa kulturowego gminy oraz wypracowanie programu zarządzania zabytkami, w tym praca nad ich potencjałem. Program jest dokumentem strategicznym w zakresie ochrony zabytków, pozwoli na koordynację działań polityki przestrzennej w zakresie opieki i zarządzania dziedzictwem kulturowym. W okresie najbliższych czterech lat realizowany będzie dostępnymi środkami prawnymi oraz finansowymi.

Celem Programu jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Systematyczne wdrażanie ustaleń dokumentu powinno spowodować poprawę stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Dąbrowa. Program powinien być znany nie tylko władzom lokalnym, ale i społeczności regionu. Ma za zadanie uświadamiać mieszkańców o konieczności dbania o lokalną tradycję przejawiającą się w inicjatywach społecznych, jak i w potrzebie ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy. Mieszkańcy i władze Gminy powinni dbać o utrzymanie indywidualnego charakteru regionu, w tym o zachowanie jego znamienych elementów zabytkowych i przyrodniczych.

1.1 Charakterystyka gminy

Gmina Dąbrowa położona jest w południowej części województwa kujawsko - pomorskiego w powiecie mogileńskim. Zajmuje obszar 11 051 ha, co stanowi ok. 16 % powierzchni powiatu (67 586 ha). Jednostka graniczy:

- na północnym - wschodzie - z Gminą Barcin (powiat żniński),
- na wschodzie - z Gminami Pakość i Janikowo (powiat inowrocławski),
- na południu - z Gminą Mogilno (powiat mogileński),
- na zachodzie - z Gminą Gąsawa (powiat żniński),
- na północnym - zachodzie - z Gminą Żnin (powiat żniński).

Od 1 stycznia 1999 r. Dąbrowa jest jedną z 4 gmin tworzących powiat mogileński. Centrum gminy stanowi wieś Dąbrowa, będąca jednocześnie siedzibą samorządu. Miejscowość Dąbrowa położona jest 10 km na północ od Mogilna, przy szosie do Bydgoszczy.

W skład gminy wchodzi 14 sołectw: Białe Błota, Dąbrowa, Krzekotowo, Mierucin, Mierucinek, Mokre, Parlin, Parlinek, Sędowo, Słaboszewko, Słaboszewo, Sucharzewo, Szczepankowo i Szczepanowo.

Gmina ma charakter typowo rolniczy. W strukturze użytkowania ziemi przeważają użytki rolne, co stanowi 71,44 % powierzchni gminy, lasy i grunty leśne zajmują 20,51 % powierzchni jednostki. Rolniczy charakter gminy wynika z dobrych naturalnych warunków do produkcji rolniczej, długoletniej tradycji, jak również braku alternatywnych źródeł dochodu dla ludności na terenach wiejskich. Produkcja rolna jest głównym źródłem utrzymania dla zdecydowanej większości mieszkańców gminy.

1.2. Charakterystyka społeczno - gospodarcza

Gminę zamieszkuje - według stanu na dzień 31.12.2019 r. - 4 591 mieszkańców, z czego 2 305 to kobiety. Gęstość zaludnienia sięga 4 os/km². Niestety od 2010 roku liczba ludności wyraźnie spada.

Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w roku 2019 wyniosła: 189, z czego 11 w sektorze publicznym. Najbardziej rozwinięte strefy działalności gospodarczej, według sekcji PKD to: handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, budownictwo, transport i gospodarka magazynowa, przetwórstwo przemysłowe, rolnictwo.

1.3. Charakterystyka przyrodnicza

Pod względem fizycznogeograficznego podziału Polski, obszar gminy znajduje się w obrębie mezoregionu Pojezierze Gnieźnieńskie, wchodzącego w skład makroregionu Pojezierze Wielkopolskie.

Obszar gminy Dąbrowa charakteryzuje się bardzo ubogim ukształtowaniem terenu. Na terenie gminy zdecydowanie przeważa połodowcowa wysoczyzna morenowa płaska, miejscami lekko falista. Zalega średnio 100-105 m n.p.m. w części północnej gminy oraz 110-115 m n.p.m. w części środkowej i południowej gminy. Ponad wysoczyznę wznoszą się pagórki i wzgórza morenowe i kemowe, natomiast formy wklęsłe to rozcinające wysoczyznę rynny subglacjalne, doliny wód roztopowych oraz zagłębienia wytopiskowe.

Lasy zajmują ponad 21 % ogólnej powierzchni gminy. Rozmieszczone są nierównomiernie. W północnej części gminy w rejonie Słaboszewa występują fragmenty dwóch kompleksów leśnych, trzeci kompleks znajduje się we wschodniej części gminy w rejonie Mierucina i Sędowa. Ponadto niewielkie tereny zalesione występują w obrębie wysoczyzny morenowej.

Obszar gminy Dąbrowa jest ubogi w wody powierzchniowe. W całości znajduje się w zlewni Noteci. Odwadniany jest przez jej dopływ Panne (południowa część gminy), a pozostała część gminy należy do zlewni bezpośredniej Noteci. Na terenie gminy znajdują się dwa niewielkie jeziora. Jezioro

rynnowe Parlińskie, o powierzchni 15 ha, leży w ciągu rzeki Panny. Jezioro Mokre (Białe) jest pochodzenia morenowego, należy do typu jezior dopływowych i ma powierzchnię około 5 ha. Ponadto na terenie gminy występują liczne śródpolne „oczka” wodne, mokradła i tereny podmokłe. Do największego z nich zaliczamy mokradła w miejscowości Szczepanowo o pow. 9 ha, które podczas intensywnych opadów atmosferycznych oraz roztopów wiosennych przekształca się w zbiornik retencyjny odbierający wody z około 200 ha użytków rolnych.

II. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Dąbrowa na lata 2020-2023 opracowany został w oparciu o zapisy art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2018 r., poz. 2067 ze zm.)

Art. 87 ust. 1. „Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami”.

Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Dąbrowa:

- sporządzany jest na okres 4 lat przez Wójta Gminy Dąbrowa,
- przyjmuje Rada Gminy Dąbrowa po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Bydgoszczy,
- ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami Program opieki nad zabytkami ma na celu m. in.:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wójt sporządza, co 2 lata sprawozdanie z realizacji Programu.

III. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Deklarację ochrony dziedzictwa narodowego oraz stworzenie warunków upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego zawiera art. 5 i art. 6 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, ze zm.). Zgodnie z zapisami art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 506 ze zm.) art. 7 ust. 1 pkt 9, Gmina realizuje zadania własne mające na celu zaspakajanie

zbiorowych potrzeb wspólnoty, obejmujących m.in. sprawy kultury w tym, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Głównym aktem prawnym regulującym przedmiot, zakres i formy ochrony i opieki nad zabytkami jest ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. zabytkami (Dz.U. z 2018 r. poz. 2067 ze zm.). Zgodnie z art. 3 pkt 1 zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Ochronie i opiece, bez względu na stan zachowania podlegają:

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art.5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2019 r. poz. 1479.),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami, reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

4) formami ochrony zabytków są:

- a) wpis do rejestru zabytków,
- b) uznanie za pomnik historii,
- c) utworzenie parku kulturowego,
- d) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- a) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- b) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- c) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- d) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- e) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii kultury.

Ustawa nakłada na Gminę szereg praw i obowiązków w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, są to m.in.:

- 1) prawo utworzenia przez Radę Gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art.16);
- 2) uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju gminy (art.18);
- 3) obowiązek prowadzenia przez Wójta gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art.22 ust.4);
- 4) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego jednostka samorządu terytorialnego posiada tytuł prawny wykonywane w ramach zadań własnych (art.71);
- 5) prawo ubiegania się przez Gminę dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane wykonywane przy zabytku będącego własnością tej jednostki (art. 73);
- 6) prawo udzielania przez Radę Gminy, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art.81);
- 6) sporządzanie przez Wójta i przyjmowanie przez Radę Gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami, z którego co dwa lata Wójt przedstawia sprawozdanie Radzie Gminy (art.87).

IV. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Program opieki nad zabytkami dla Gminy Dąbrowa sporządzono z uwzględnieniem zewnętrznych uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym aktów prawa oraz

innych opracowań przedmiotowych.

Ustalenia Programu korespondują z zapisami (cele, zasady, kierunki) dokumentów na różnych poziomach. Metodologia planowania zakłada spójność dokumentów programowych w układzie hierarchicznym: kraj, region, gmina.

Podstawowymi dokumentami strategicznymi na szczeblu krajowym dotyczącymi ochrony dziedzictwa kulturowego są:

- 1) Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022;
- 2) Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020;
- 3) Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020;
- 4) Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

4.1.1. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, najważniejszym dokumentem określającym politykę państwa polskiego w sferze ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym jest Krajowy Program Opieki nad Zabytkami. Dnia 13 sierpnia 2019 roku uchwałą nr 82/2019 Rady Ministrów ustanowiono „Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami” stanowiący program rozwoju w rozumieniu art. 15 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2019 r. poz. 1295). Zgodnie z art. 84 i 85 ust.1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Krajowy Program stanowi wykonanie upoważnienia ustawowego. Natomiast na podstawie art. 90 ust. 2 pkt 1 niniejszej ustawy obowiązek sporządzenia Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami spoczywa na Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przez Generalnego Konserwatora Zabytków. Celem Krajowego Programu jest stworzenie warunków niezbędnych do sprawowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Powinny zostać w nim określone cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposoby finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji. Zadaniem głównym polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie procedur, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. W Krajowym Programie Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 określono cele i kierunki działań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dla organów i jednostek administracji publicznej.

4.1.2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury Narodowa

W 2005 roku przyjęto Narodową Strategię Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 stanowiącą dokument uzupełniający i wydłużający okres ważności pierwszego opracowania. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury powstała jako dokument tworzący ramy dla nowoczesnego gospodarowania dziedzictwem kulturowym Polski przy jego maksymalnym zachowaniu, jak również wykorzystaniu w podstawowym celu, jakim jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów Polski. W ramach realizacji spójnych działań w poszczególnych regionach Polski zostały wyodrębnione główne zadania i priorytety w dziedzinie kultury. Ochrona dziedzictwa kulturowego a w szczególności ochrona i rewaloryzacja zabytków zostały wyodrębnione, jako jeden z pięciu obszarów strategicznych.

4.1.3. Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków Dziedzictwa Kulturowego”

Instrumentami wdrażania Narodowej Strategii Rozwoju Kultury są narodowe programy kultury. Jednym z kilku programów poświęconym działaniom podejmowanym w sferze materialnej spuścizny

kulturowej Polski jest „Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”. Główną przesłanką do sformułowania Narodowego Programu Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest uznanie zasobów dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

4.1.4. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzenna Zagospodarowania Kraju 2030 przyjęta Uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. stanowi najważniejszy dokument strategiczny dotyczący ładu przestrzennego Polski. Celem strategicznym dokumentu jest efektywne wykorzystanie przestrzeni i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie czasu.

4.2. Relacje regionalne

W trakcie opracowywania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Dąbrowa na lata 2020-2023 obowiązującymi dokumentami na poziomie województwa, podejmującymi tematykę ochrony i opieki oraz promocji dziedzictwa kulturowego są:

4.2.1. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2017-2020 r.

Najważniejszy dokument określający cele i kierunki działania w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa. Program został przyjęty uchwałą Nr XXXI/518/17 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 24 kwietnia 2017 r. W celu szczegółowego zapoznania się z zakresem działań należy odnieść się do Programu Opieki nad Zabytkami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020 opublikowanego na stronie internetowej [www.kujawsko - pomorskie.pl](http://www.kujawsko-pomorskie.pl).

4.2.2. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2007-2020 przyjęta została w dniu 12 grudnia 2005 roku uchwałą Nr XLI/586/05 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Problematyka ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz opieki nad zabytkami w województwie kujawsko-pomorskim została ujęta w niniejszym dokumencie, jako jedno z podstawowych kierunków działań w zakresie promocji dziedzictwa kulturowego.

4.2.3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020

Program jest podstawowym instrumentem realizacji celów Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+.

Strategia Programu jest w pełni spójna z celami krajowymi wskazanymi w Strategii Rozwoju Kraju do 2020 roku i jednocześnie zachowuje synergię z celami Strategii Europa 2020. Program zawiera streszczenie analizy społeczno-gospodarczej regionu wraz z wynikającymi z niej głównymi wyzwaniem i wyzwaniami rozwojowymi dla województwa, opis priorytetów wraz z uzasadnieniem, syntetyczny opis wdrażania, a także szacunkowy plan finansowy.

4.2.4. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego będący najważniejszym dokumentem planistycznym województwa został przyjęty uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 26 czerwca 2003 r. Celem głównym zagospodarowania przestrzennego województwa jest „zbudowanie struktur funkcjonalnoprzestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców”. Natomiast głównym kierunkiem działań planistycznych odnoszących się do środowiska przyrodniczego i kulturowego jest ich ochrona i zachowanie w jak najlepszym stanie dla przyszłych pokoleń.

4.2.5. Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Dokument został przyjęty przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwałą Nr XLI/693/13 w dniu 21 października 2013 r. Podstawowym celem Strategii jest podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej województwa, między innymi przez podjęcie działań dotyczących:

- rozwoju produktu turystycznego województwa, poprzez wzmacnianie funkcji kulturalnej miast oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla zwiększenia ruchu krajoznawczego.
- dbałości o zasoby środowiska kulturowego i przyrodniczego, odzwierciedloną w renowacji zabytków o szczególnym znaczeniu dla turystyki.

4.2.6. Strategia Rozwoju Powiatu Mogileńskiego na lata 2012-2020

Tworząc ramy polityki rozwoju, określono wizję i misję Powiatu Mogileńskiego. Realizacji wizji mają służyć strategiczne cele rozwoju wytyczone na lata 2012-2020. Wizja Powiatu Mogileńskiego:

Powiat dostosowany do oczekiwań społecznych, charakteryzujący się zrównoważonym rozwojem społeczno- ekonomicznym, dbający o sferę oświaty i ochrony zdrowia mieszkańców, osiągnięty dzięki optymalnemu wykorzystaniu zasobów społecznych, gospodarczych, kulturowych i przyrodniczo-krajobrazowych, a przez to zapewniający miejsca pracy oraz wzrost poziomu i jakości życia mieszkańcom.

Misja to system wartości, którymi będzie się kierował Powiat Mogileński w osiąganiu stanu określonego w wizji. Misja Powiatu Mogileńskiego:

Naszą misją jest wspieranie zrównoważonego rozwoju: potencjału ludzkiego, nowoczesnego rolnictwa, przedsiębiorczości. Tworzenie warunków dla turystyki i ochrony środowiska naturalnego. Zapewnienie we wszystkich dziedzinach życia mieszkańcom oraz gościom poczucia bezpieczeństwa.

Dokument Strategii wymienia następujące zespoły historyczne z terenu gminy Dąbrowa: Zespół Kościoła Parafialnego pod wezwaniem św. Wawrzyńca w Parlinie, na który składają się kościół drewniany z XVII wieku oraz dzwonnica i plebania z XIX wieku; Kościół Parafialny NMP Królowej Polski z 1912 roku w Dąbrowie, Zespół Kościoła Ewangelickiego z 1844 roku oraz zespoły dworskie i kuźni w Sucharzewie i Słaboszewku.

V. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Poniżej wyszczególniono obowiązujące programy strategiczne dla Gminy Dąbrowa. Wskazano na zawarte w nich kluczowe ustalenia w zakresie dziedzictwa kulturowego Gminy. Wytyczne dokumentów uwzględniono w przy projektowaniu zadań niniejszego opracowania.

Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa na lata 2012 - 2020

Opracowanie ujmuje główne cele i uwarunkowania rozwoju gminy w horyzoncie czasowym do 2020 roku przy uwzględnieniu zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych.

Zamieszczone poniżej ustalenia analizy SWOT powstały w wyniku opracowania częściowych analiz, które wypracowane zostały przez uczestników, w trakcie konsultacji społecznych przeprowadzonych na terenie gminy w listopadzie 2011 r. W konsultacjach uczestniczyły osoby reprezentujące różne sektory: gospodarczy, społeczny i publiczny. Dodatkowo przeprowadzono konsultacje z kierownikami najważniejszych jednostek publicznych z obszaru gminy. Ustaleniami ww. dokumentu istotnymi dla przedmiotowego opracowania są:

- 1) mocne strony to: położenie przy drodze wojewódzkiej, potencjał wykształconych, aktywnych ludzi, położenie na Szlaku Piastowskim i Szlaku Kościołów Pałuckich, obiekty wpisane do rejestru lub ewidencji zabytków (np. Kościół w Parlinie), obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, przyjazne warunki klimatyczne (łagodny klimat) sprzyjające turystyce, duża liczba świetlic wiejskich, aktywne działanie mieszkańców w organizacjach pozarządowych, kołach gospodyń wiejskich, organizacja imprez kulturalnych i sportowych: festynów, imprez integracyjnych, konkursów i zawodów, zaradność, pracowitość społeczności lokalnej, unikatowe miejsca spotkań artystów np. dworek w Słaboszewku,
- 2) słabe strony to: niski wskaźnik aplikowania o środki UE, brak gospodarstw agroturystycznych, brak produktu lokalnego, brak miejsc noclegowych i punktów gastronomicznych, brak małej infrastruktury i zagospodarowania centrów wsi: ścieżki rowerowe, chodniki, parkingi, brak miejsc rekreacyjno- wypoczynkowych, miejsc noclegowych i gastronomicznych, brak małej infrastruktury turystycznej wokół jezior, niezadowalający stan infrastruktury turystycznej i kulturalnej, niewykorzystanie potencjału świetlic wiejskich, jako miejsca spotkań, integracji dorosłych i młodzieży, brak gospodarstw agroturystycznych, niewystarczające oznakowanie szlaków i lokalnych atrakcji - zabytków, pomników przyrody itp., brak ścieżek rowerowych, w tym w miejscach szczególnie atrakcyjnych, np. wzdłuż bezkolizyjnej linii kolejowej Orchowo-Barcin, brak małej architektury turystycznej (np. punktów widokowych, ławek, miejsc odpoczynku, kładek, pomostów) i zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych, brak wiosek tematycznych, mała liczba wydarzeń kulturalno-rozrywkowych oraz imprez integracyjnych o zasięgu regionalnym, mała liczba zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, w tym również w zakresie lokalnych tradycji, zwyczajów, lokalnego patriotyzmu, itp., brak zespołów szkolnych, młodzieżowych, folklorystycznych, itp., brak animatorów kultury, brak centralnego ośrodka kultury, słabe wykorzystanie kulturotwórczej roli dworku w Słaboszewku, słabo wyposażone placówki kulturalne (itp. brak strojów regionalnych, instrumentów i wyposażenia technicznego), występowanie miejsc wymagających rewitalizacji (parki, zabytkowe obiekty, centra wsi, itp.), niski

poziom aplikowania po środki UE w celu organizacji zdarzeń charakterze lokalnym (konkursy, festyny, promocja kultury, tradycji i produktów lokalnych), brak usług rzemieślniczych, niewystarczające środki w budżetach gmin na działania związane z kulturą, brak ofert kształcenia dla dorosłych,

- 3) szanse to: możliwość wykorzystania środków z UE, patriotyzm lokalny mieszkańców, przywiązanie do lokalnej tradycji i kultury, zachowanie i kultywowanie tradycyjnych obrzędów i zwyczajów (folklor i rękodzieło), wykorzystanie lokalnej historii, tradycji, kultury i walorów lokalnego środowiska, lokalnej infrastruktury, wykorzystanie mody na turystykę tematyczną (kulinarną, historyczną, regionalną, alternatywną, ekstremalną, weekendową, pielgrzymkową, itp.), wykorzystanie na cele turystyczne i rekreacyjne nieczynnej bezkolizyjnej linii kolejowej Orchowo-Barcin (punkty widokowe, punkty postojowe i informacyjne), wytyczenie i budowa nowych szlaków i ścieżek (rowerowych, pieszych, konnych, itp.), zagospodarowanie terenów wokół jezior i budowa małej infrastruktury turystycznej, rekultywacja, pogłębienie i zagospodarowanie terenów wokół stawów, zalewisk i innych akwenów wodnych, rewitalizacja parków, zabytków, centrów wsi, poprawa estetyki sołectw na terenie gminy (zadrzewienia, zakrzewienia, mała infrastruktura, itp.), tworzenie wiosek tematycznych, wykorzystanie istniejących miejsc i obszarów na cele rekreacyjno-wypoczynkowe, wytwarzanie, kultywowanie, promocja i odtwarzanie produktów lokalnych, możliwość wypromowania rękodzielnictwa (haftu, koronkarstwa, ozdób), malarstwa, rzeźby i tradycyjnych (w tym ginących) zawodów, kontynuacja dotychczasowych i stworzenie nowych festynów, konkursów, pokazów produktów lokalnych i tradycyjnych, tworzenie zespołów ludowych, folklorystycznych, tanecznych i orkiestr, zaangażowanie animatorów kultury na rzecz rozwoju życia kulturalnego gminy, doposażenie placówek kulturalnych, edukacyjno-oświatowych, świetlic, powiększenie i uatrakcyjnienie oferty dla wszystkich mieszkańców przez: biblioteki, świetlice i inne placówki kulturalno-oświatowe, usprawnienie współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi i promocja inicjatyw oddolnych, uaktywnienie większej liczby mieszkańców podczas organizowanych imprez kulturalnych i sportowych, podniesienie poziomu kultury społeczeństwa,
- 4) zagrożenia to: dalszy odpływ młodych mieszkańców do dużych miast i za granicę, skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych - duża biurokracja, konkurencja ze strony innych regionów, niewykorzystanie potencjału kulturowo-historycznego oraz turystycznego dla promocji produktów lokalnych, ich twórców oraz tradycji regionu, brak współpracy między starszymi i młodszyymi mieszkańcami gminy w zakresie kultywowania obyczajów, tradycji i przekazywania wiedzy oraz doświadczeń, zamieranie życia kulturalno-oświatowego, obniżenie rozwoju kulturalnego mieszkańców.

Grupa ekspertów przeformułowała problemy gminy na cele, dokonała łączenia ich w związki celów i środków do ich realizacji, a następnie wypracowała wizję oraz misję.

Wizja gminy: *Gmina Dąbrowa, miejscem ludzi aktywnych, pielęgnujących lokalne tradycje, stanowiąca obszar o rozwiniętej infrastrukturze technicznej i rekreacyjno-turystycznej, sprzyjająca przedsiębiorczości i otwarta na współpracę z innymi jednostkami.* Misja gminy: *Zapewnienie mieszkańcom należytego poziomu warunków życia, wspieranie przedsiębiorczości i aktywności społeczności lokalnej poprzez szybki rozwój społeczno-gospodarczy gminy.*

Grupa ekspertów lokalnych zdefiniowała do realizacji m.in. następujące cele:

- tworzenie gospodarstw agroturystycznych,
- wspieranie lokalnej wytwórczości i produktów lokalnych,
- budowa gminnego centrum kulturalno-rozrywkowego w Dąbrowie,
- podłączenie mieszkańców do szerokopasmowego Internetu,
- stworzenie infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej,

- organizacja czasu wolnego dla młodych i dorosłych mieszkańców gminy,
- poprawa oferty kulturalnej gminy,
- promocja dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego,
- utworzenie działu promocji w Urzędzie Gminy.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dąbrowa

Na terenie Gminy obowiązują następujące strefy konserwatorskie:

Strefa „A” – pełnej ochrony konserwatorskiej, obejmujące obszary szczególnie wartościowe, do bezwzględного zachowania;

Strefa „B” – Strefa ochrony konserwatorskiej obejmujący obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru w skali nowej zabudowy.

Strefa „W” – Strefa ochrony archeologicznej obejmująca rozpoznane potencjalne obszary występowania stanowisk archeologicznych.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Dąbrowa

Gmina Dąbrowa nie posiada aktualnie ważnego Planu Zagospodarowania Przestrzennego.

Plany odnowy miejscowości na terenie gminy Dąbrowa

Gmina Dąbrowa nie posiada aktualnych Planów Odnowy Miejscowości.

5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Rys historyczny obszaru gminy Dąbrowa

Tradycje osadnictwa w okolicach dzisiejszego Mogilna sięgają kultury łużyckiej (3 500 lat p.n.e.). We wczesnym średniowieczu (X–XII/XIII w.) na półwyspie wcinającym się w Jezioro Mogileńskie istniał gród obronny Polan, a po stronie wschodniej na wzgórzu była osada obronna (VIII–X w.). Rozwojowi osadnictwa sprzyjało położenie przy szlaku bursztynowym.

W 1065 r. Bolesław Śmiały ufundował klasztor dla benedyktynów sprowadzonych z Tyńca. Najstarsza wzmianka o istnieniu Mogilna pochodzi z 1175 r. Osada, która powstała przy klasztorze, otrzymała 17 maja 1398 r. prawa miejskie (magdeburskie) nadane przez Władysława Jagiełłę.

Natomiast pierwsza wzmianka o miejscowości Dąbrowa pochodzi z 1357 roku, czytamy w niej o Dąbrowie, jako własności Nałęczów z Chomiąży. Pierwotne znaczenie słowa Dąbrowa ma odniesienie do lasu, gaju. Najstarsza znana nazwa miejscowości pochodzi z dokumentu Kazimierza Wielkiego. Pojawia się tam Dambrova. Z czasem nazwa zmienia się na Dąbrowo, by ostatecznie w II połowie XIX wieku przyjąć brzmienie Dąbrowa. W czasach zaborów, zaborca pruski w ramach germanizacji wprowadził urzędową niemiecką nazwę dla Dąbrowy - Kaisersfelde (Cesarskie Pole). Arcybiskup gnieźnieński Jan Łaski w dziele „*Liber beneficiorum*” napisanym w 1521r. wymienia Dąbrowę, jako wieś należącą do parafii Parlin. Z dokumentu tego wynika, że przed 1521r. kmiecie z Dąbrowy, w ramach dziesięciny mieli obowiązek tzw. dziesięciny ręcznej, czyli swego rodzaju pańszczyzny wykonywanej na polecenie plebana.

Na przełomie XVI/XVII stulecia dotknął Dąbrowę regres ekonomiczny. Przed 1630 r. została

tu założona osada olęderska, jedna z pierwszych w Wielkopolsce. Ówczesny właściciel wsi zawarł umowę z przybyłymi na te ziemie osadnikami olendreskimi na zagospodarowanie łąnów opuszczonych i pozyskanie nowych gruntów pod uprawę. W czasie wojny polsko-szwedzkiej, zw. potopem (1655 - 1656 r.) i wojny północnej (1720 - 1721 r.) ziemie dąbrowską dotknęły przemarsze wojsk, kontrybucje i dziesiątkowanie zarazami.

W 1774 r. Dąbrowę włączono do państwa pruskiego. W latach 1775 - 1778 władze Okręgu Noteckiego, realizując politykę króla Fryderyka II Wilhelma, osadziły tu przybyszów z zachodu (kolonistów niemieckich). Przed 1880 r. Dąbrowę zamieszkiwało 49 Polaków i 216 Niemców. W roku 1835 spłonął kościół, a w 1844 r. niemieccy mieszkańcy Dąbrowy i okolicznych wsi wybudowali murowany zbór ewangelicki.

W latach 1853 - 1867 wybudowano drogę bitą z Bydgoszczy do Wylatowa przez Dąbrowę, co miało wpływ na ożywienie gospodarcze na tym terenie. Oddano również do użytku urząd pocztowy z telegrafem. Na początku XX w. pobudowano mleczarnię.

Tuż po odzyskaniu niepodległości w styczniu 1919 r. plutony powstańcze rozbrajały kolonistów niemieckich m. in. w Dąbrowie. Te wydarzenia, jak i obowiązek przyjęcia obywatelstwa polskiego przez Niemców, spowodowały duży ubytek ludności niemieckiej. Właścicielem wsi byli Cylikowscy, później majątek przeszedł w ręce niemieckie i po I wojnie światowej został przejęty przez Skarb Państwa polskiego.

Na terenie gminy Dąbrowa znajdują się miejsca pamięci narodowej z okresu II Wojny Światowej, które usytuowane są na cmentarzu w Parlinie, Słaboszewie, Szczepanowie oraz Pomnik Niepodległości na Placu Centralnym w Dąbrowie.

Położenie geograficzne i administracyjne:

- do XVIII w. Królestwo Polskie, województwo kaliskie (do 1768 r.), województwo gnieźnieńskie (od 1768 r.),
- lata 1774 – 1807: Prusy, obwód nadnotecki,
- okres 1807 – 1815: Księstwo Warszawskie, departament bydgoski,
- lata 1915 – 1919: Prusy (Niemcy), Wielkie Księstwo Poznańskie (Prowincja Poznań), regencja bydgoska,
- lata 1919 – 1939: Polska, województwo poznańskie, powiat mogileński,
- okres pomiędzy 1939 – 1945: Niemcy (III Rzesza), Prowincja „Kraj Warty”, rejencja inowrocławska, powiat mogileński,
- w latach 1945 – 1950: województwo poznańskie,
- okres 1950 – 1998: województwo bydgoskie,
- od 1999 r.: województwo kujawsko-pomorskie, powiat mogileński.

5.2.2. Ważniejsze miejscowości Gminy Dąbrowa wraz z charakterystyką ich dziedzictwa kulturowego

W skład gminy wchodzi 19 miejscowości wiejskich skupionych w 14 sołectwach. Największą miejscowością, centrum gminy i siedzibą samorządu jest Dąbrowa, położona w środkowej części gminy. Dąbrowa jest oddalona od: Mogilna o 10 km, Pakości o 17 km, Żnina o 22 km, Inowrocławia o 30 km, Bydgoszczy o 48 km i Torunia o 64 km.

Osadnictwo jest „umiarkowanie skupione” - udział zabudowy rozproszonej, rozlokowanej poza obszarami zwartej zabudowy wiejskiej, jest stosunkowo niewielki. Korzystnym uwarunkowaniem jest fakt, że większość miejscowości, to wsie duże lub średniej wielkości (Dąbrowa i Szczepanowo należą

do wsi obiektywnie dużych w skali województwa), ale pozwalające na zaliczenie do wsi rozwojowych, w których liczba mieszkańców jest na tyle duża, że daje szanse dalszego rozwoju, a co najmniej utrzymywania obecnego stanu zaludnienia (przyjmuje się tu umowną granicę ok. 200 mieszkańców).

Wieś gminna skupia wyraźnie ponad 1/5 ogółu ludności gminy, a dwie największe wsie - prawie 40 %, co świadczy o dosyć dużej koncentracji osadnictwa.

Wsie gminy Dąbrowa reprezentują różne typy układów przestrzennych. Występuje m.in.:

- 1) zabudowa folwarczna ośrodkiem centralnym jest folwark lub dwór wraz z zabudowaniami.
Przykłady: Słaboszewko, Sucharzewo.
- 2) zabudowa przydrożnicowa / ulicówka - układ jednodrożny o zwartej zabudowie po obu stronach drogi.
Przykłady: Dąbrowa, Parlin, Parlinek, Sędowo.
- 3) zabudowa placowa/owalnica – zabudowa zlokalizowana wokół centralnego placu o zróżnicowanym kształcie.
Przykłady: Mierucin.

Ryc. 2. Miejscowości Gminy Dąbrowa

DĄBROWA

Pierwsza wzmianka o wsi pochodzi z 1357 r., kiedy to występuje, jako własność Nałęczów z Chomiąży. Najstarsza nazwa wsi pochodząca z dokumentu Kazimierza Wielkiego to Dambrova. W późniejszych latach zmieniała się na Dąbrowo, w latach 1815 - 1919 funkcjonowała niemiecka nazwa - Kaiserfelde, czyli „cesarskie pole”, a następnie przyjęła obecne brzmienie. W 1630 r. do wsi przybyli osadnicy olęderscy, którzy zagospodarowali opuszczone łąny oraz pozyskiwali nowe ziemie pod uprawy. W 1737 r. Kazimierz hr. z Lubrańca Dąbski, cedował prawa do wsi, swoje i brata Pawła, na Józefa Zarebę Suchorzewskiego, chorążycza bydgoskiego. W 2 połowie XVIII w. władze pruskie sprowadziły tu osadników niemieckich. Przed 1880 r. wieś zamieszkiwało 216 Niemców i 49

Polaków. Na początku XX w. nastąpiła pierwsza parcelacja, w 1926 r. wieś należała do Skarbu Państwa, a obszar majątku wynosił 354 ha. Prawdopodobnie na początku XX w. wydzielono duże gospodarstwo (folwark) we wschodniej części wsi (obecnie - ul. Kasztanowa 24). Wzniesiono tu niewielki dworek, prawdopodobnie dla Dąbskich, który pozostawał pod zarządem posesorów aż do 1939 r. Ostatnim przedwojennym zarządcą był tu niejaki Dreyss. W latach 1939 - 1945 wieś znajdowała się pod zarządem niemieckim. Po wojnie majątek został przejęty przez Skarb Państwa Polskiego i rozparcelowany a w budynku dworu utworzono mieszkania.

MIERUCIN

Wieś Mierucin jest jedną z najstarszych wsi na terenie Gminy Dąbrowa. Pierwsze wzmianki o niej pochodzą XIII/XIV wieku (wpisy w księgach parafialnych). O najdawniejszej historii wsi świadczą znaleziska archeologiczne.

Legenda głosi, że założycielem wsi Mierucin był rycerz zwany Czarnym Marcinem, który był właścicielem nie tylko Mierucina, ale i innych okolicznych wsi. Obecna nazwa wsi, ukształtowała się na drodze historycznego rozwoju językowego. Początkowo brzmiała Marucin, potem Mirucin, aż do brzmienia współczesnego.

O historii tej wsi Świadczą także nazwiska znamienitych osób, które osiągnęły wysokie godności państwowe. Przykładem jest Stanisław z Czołchnowa i Mierucina, który osiągnął stanowisko kasztelana księskiego w latach 1436 - 1439, po wieloletniej współpracy ze starostami generalnymi Wielkopolski, a zwłaszcza z Tomkiem z Pakości.

Wzmianki o wsi Mierucin znaleźć można także na Uniwersytecie Krakowskim, gdzie w XVI wieku studiował jeden z mieszkańców tej wsi. Ruchy osadnicze w Polsce w XVI wieku miały wpływ na powstawanie i zanikanie tak zwanych przysiółków przy wsiach. Przy Mierucinie znajdował się przysiółek o nazwie Gozdawa, który właśnie w XVI wieku zanikł.

W okresie rozbiorów Polski na terenie Ziemi Mogileńskiej, nasiliło się niemieckie osadnictwo kolonizacyjne. We wsi Mierucin osiedlono 16 rodzin kolonistów. Ostatecznie na drodze historycznego rozwoju wieś Mierucin zachowała rolniczy charakter.

PARLIN

Wieś była lokowana prawdopodobnie na przełomie XIII i XIV w. na niemieckim prawie wiejskim, a wzmiankowana po raz pierwszy w 1357 r. w związku z wejściem w skład dóbr kapituły gnieźnieńskiej. W 1383 r. w czasie wojny domowej Grzymalitów z Nałęczami, została spustoszona przez oddziały wojewody płockiego Abrahama Sochy. W 1521 r. wymieniana jest jako parafia przez arcybiskupa gnieźnieńskiego, Jana Łaskiego. Ze wsi pochodzi Wojciech z Parlina, który w 1430 r. studiował na uniwersytecie krakowskim, gdzie został profesorem językoznawstwa i teologii na tej uczelni. Ciekawym elementem historii wsi jest fakt odkrycia w 1874 r. skarbu srebrnego o wadze ok. 540 g, ukrytego po 1021 r. Zawierał on monety niemieckie, polskie, węgierskie, angielskie i arabskie oraz placki i siekacze srebrne.

Po rozbiorach dobra kościelne zostały przejęte przez władze pruskie. Na przełomie XIX i XX w. właścicielami majątku mogły być rodziny Sołtysińskich i Krausów, których ceglany grobowiec znajduje się obok miejscowego kościoła. Brak jest niestety informacji o właścicielach i twórcach obecnego dworu.

PARLINEK

Miejscowość Parlinek, dawniej nazywano Parlin Mały. Wieś już przed 1357 r. należała do kapituły gnieźnieńskiej. W 1368 r. wieś została osadzona na niemieckim prawie. Osada na stałe była związana z historią miejscowości Parlin. Początkowo wchodziła w skład majątku Parlin. Obecnie Parlinek należy do parafii Parlin, jednak od wielu już lat stanowi odrębne sołectwo.

Pośrodku wsi przy zakręcie szosy stoi dom z końca XIX wieku z wystawką i boniowanymi narożnikami. W centrum wsi jest rzeźba chłopca Bartka. Rzeźbę tę na chwałę chłopskiej pracy wykonał Konrad Szary, nauczyciel z Parlinka. Po południowo - zachodniej stronie wsi znajdowała się ruina wiatraka, również pochodzącego z końca XIX wieku. Wiatrak ten najprawdopodobniej został postawiony w 1902 r. i służył tutejszym mieszkańcom.

SEDOWO

Na terenie dzisiejszego Sędowa prawdopodobnie istniała osada ludzka zaliczana do kultury ceramiki wstęgowej rytej podczas epoki brązu. Dowodem na to są naczynia zdobione ornamentem kłutym z grobu kultury łużyckiej lendzielskiej w Sędowie.

Większość informacji na temat historii Sędowa jednak pochodzi z ustnych przekazów najstarszych mieszkańców. Nazwa miejscowości pochodzi od „sądu”, który prawdopodobnie znajdował się na terenie wsi na przełomie XVII i XVIII w. Co do nazewnictwa kolonii Szubinek wywodzi się od szubienicy, Broniewiczki prawdopodobnie od broni. Prawdopodobnie osady Broniewiczki i Sędówko powstały w pierwszej połowie XVIII wieku podczas zasiedlania osadników olęderskich na terenie Ziemi Mogileńskiej. Jako osady w tamtym czasie należały do rządu ówczesnego zaborcy pruskiego i przez niego zostały utworzone.

Wieś posiadała swoją kronikę sięgającą czasów z przed 1825 roku, która zaginęła w latach 1950 - 1960.

Na terenie wsi Sędowo znajduje się pałac, który został wybudowany na początku XX wieku, który należał do majątku ziemskiego Niemca Rothe.

Rozbiory spowodowały że na ziemiach, administracyjnie nieistniejącej Polski osiedlały się rodziny niemieckie. Ówczesne niemieckie władze dokonały zmiany w nazewnictwie miast i wsi z polskich na niemieckie. Nazwa Sędowo została zmieniona na Königstren, w wolnym tłumaczeniu oznacza „królowi wierni”.

Przed wojną na terenie Sędówka znajdowała się cegielnia oraz wiatrak. Natomiast nieruchomość, której obecnie właścicielem jest Pan Szymański przy drodze Mogilno - Sucharzewa była kiedyś karczma. Po wojnie istniał w Sędowie zakład kowalski.

SŁABOSZEWKO

Na terenie wsi leży posiadłość początkowo należąca do S. Lutogniewa, a następnie do arcybiskupów gnieźnieńskich. W 1579 roku nastąpił jeszcze podział jej na część Góreckiego i Sierskiego. W 1795 roku rząd pruski wcielił te dobra do domeny mogilnickiej, zaś w końcu XVIII w. należały one do rodziny Gosławskich.

W okresie międzywojennym w Słaboszewku większość obszarów wiejskich należała do rodziny szlacheckiej państwa Zdziechowskich. Natomiast mniejsze gospodarstwa prywatne znajdujące się w Słaboszewku administracyjnie należały do Mokrego. Stąd przez dziesiątki lat wieś Słaboszewko była włączona do sołectwa w Mokrym.

Ostatnim właścicielem Słaboszewka był Kazimierz Zdzichowski, który w 1942 roku zginął w obozie zagłady w Oświęcimiu.

W latach 20-tych XX wieku dwór był miejscem spotkań wybitnych twórców i uczonych

polskich. Przebywali tu m.in. Jerzy Andrzejewski, Witold Gombrowicz, Witold Małcurzyński. We dworze w ciągu ostatniego ćwierćwiecza znajdowały się mieszkania oraz miejscowa szkoła (od 1999 roku). Obecnie znajduje się tu biblioteka, oraz sala komputerowa dla dzieci i młodzieży. Odbývają się tu coroczne Biesiady Kulturalne, organizowane przez Urząd Gminy wraz z Wyższą Szkołą Gospodarki w Bydgoszczy.

W latach osiemdziesiątych powstało samodzielne sołectwo w Słaboszewku.

Po likwidacji Spółdzielni Produkcyjnej powstało Kółko Rolnicze, które prowadzi swoją działalność do chwili obecnej. Od 40 lat aktywnie działa Koło Gospodyń Wiejskich.

SUCHARZEWO

Wieś powstała w XVII w. Została doszczętnie zniszczona podczas najazdu szwedzkiego. Tereny te zostały opuszczone, a ponowna kolonizacja nastąpiła w 1 poł. XVIII w. Osiedlili się tutaj tzw. „olędrzy” - osadnicy pochodzenia holenderskiego.

Wieś Sucharzewo była miejscowością typu folwarcznego.

Pod koniec XIX w. majątek liczył 254 ha i prowadzono w nim tucz świń i hodowlę bydła holenderskiego. W tym też czasie wzniesiony został obecny dwór. Na początku XX w. ziemie majątku zostały częściowo rozparcelowane i podzielone pomiędzy niemieckich osadników, pruska komisja osadnicza przeprowadziła tu akcję kolonizacyjną.

Przed II Wojną Światową sołectwo zamieszkiwała głównie ludność pochodzenia niemieckiego. W Sucharzewie znajdowała się szkoła niemiecka, która miała swoją siedzibę we dworze. Obok Parku było boisko. Cały majątek był ogrodzony murem od strony zachodniej a płotem drewnianym od strony drogi. W Sucharzewie znajdował się zajazd pod nazwą „Burman”.

Po 2 wojnie światowej majątek został znacjonalizowany, a w budynku dworu utworzono mieszkania. W latach 80-tych XX w. został on częściowo wyremontowany.

5.2.3 Walory kulturowe Gminy Dąbrowa

Na walory kulturowe Gminy składają się wartościowe obiekty materialne ściśle związane z działalnością człowieka w danym regionie oraz dziedzictwo niematerialne.

Z obiektów materialnych można wyodrębnić poniższe grupy:

- 1) zabytki archeologiczne,
- 2) muzea etnograficzne, skanseny i ośrodki twórczości ludowej,
- 3) zabytki architektury i budownictwa,
- 4) muzea sztuki i zbiory artystyczne,
- 5) muzea biograficzne i literackie,
- 6) muzea specjalistyczne i obiekty unikatowe,
- 7) obiekty historyczno - wojskowe,
- 8) miejsca i muzea martyrologii.

Na niematerialne dziedzictwo składają się m.in.:

- 1) tradycje,
- 2) zwyczaje,
- 3) przekazy ustne,
- 4) umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa.

5.2.4. Obiekty o walorach kulturowych

DĄBROWA

1. Kościół p.w. NMP Królowej Polski

Kościół zbudowany przez protestantów niemieckich jest budowlą murowaną z cegły czerwonej, jednonawową, posiada wieżę z zegarem - oddany do użytku 19.09.1912 r. We wnętrzu znajdują się: obraz Chrystusa Siewcy z początku XX w. oraz organy piszczałkowe 19 głosowe. Świątynia może pomieścić około 1 000 osób. Po II Wojnie Światowej został przekazany do użytkowania przez Parafię Rzymsko - Katolicką pw. Św. Wawrzyńca w Parlinie.

Na mocy dekretu Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie z dnia 12.01.1946 r. poświęcenia świątyni dokonał ks. Michalski w obecności dziekana Żnińskiego ks. Mrugasa, starosty mogileńskiego p. Gabisia oraz licznie zgromadzonych parafian. Przy poświęceniu kościół otrzymał tytuł N.M.P Królowej Polski.

2. Cmentarz rzymsko-katolicki.

3. Budynek dawnego dworu (obecnie przedszkole oraz GOPS)

Dwór eklektyczny. Budynek parterowy, wzniesiony na planie wydłużonego prostokąta, nakryty dwuspadowym dachem mieszczącym użytkowe poddasze. W fasadzie poprzedzony niesymetrycznie umieszczonym piętrowym ryzalitem, w dolnej kondygnacji stylizowanym na portyk filarowy, zwieńczonym przyczółkiem ze sterczynami. W elewacji ogrodowej również niesymetrycznie umieszczona weranda. W latach 2010-2012 przeprowadzono remont dachu oraz wnętrza dworu.

4. Budynek poczty.

5. Budynek dawnej mleczarni.

6. Budynek dawnego dworca kolejowego.

7. Zabytkowe domy.

8. Budynki inwentarskie.

9. Budynki magazynowe.

10. Liczne stanowiska archeologiczne.

Fot. 1. Kościół pw. NMP Królowej Polski

Fot. 2. Budynek dawnego dworu

KRZEKOTOWO

1. Dwór, później szkoła z k. XIX wieku. Przebudowa na szkołę w latach 1921 - 1922. Na terenie działki – zabytkowy budynek gospodarczy oraz szalet.
2. Zabytkowe domy.
3. Budynki inwentarskie.
4. Cmentarz ewangelicki.
5. Liczne stanowiska archeologiczne.

Fot. 3. Budynek dawnego dworu

PARLIN

1. Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Wawrzyńca:
 - Kościół (wpis do rej. A/794 z dn. 09.09.1991 r.).
Zlokalizowany w centrum wsi na wzniesieniu. Drewniany kościół zbudowany w XVII w., fundacji kapituły gnieźnieńskiej. W 2 poł. XVIII w. urządzono wnętrze. Odnowiony w 1859 r. W 1869 r. wymieniono gontowe pokrycie dachu na nowe. W 1965 r. na dachu położono dachówkę. Jest to świątynia o konstrukcji zrębowej z węższym prezbiterium. Do niej dobudowana została murowana zakrystia. Kruchta z boku nawy. Dach dwukalenicowy, kryty gontem z wieżyczką na sygnaturkę z 1923 r. w części frontowej. Zwieńczoną drewnianym hełmem z latarnią. Wewnątrz strop płaski. Chór muzyczny wsparty na siedmiu słupach z prospektem organowym. Belka tęczowa z późnogotyckim krucyfiksem z 1 poł. XVI w. Ołtarz główny barokowy z k. XVIII w. i dwa ołtarze boczne rokokowe z k. XVIII w.
 - Dzwonnica (wpis do rej. A/794 z dn. 09.09.1991 r.).
 - Dzwonnica drewniana, ażurowa konstrukcji słupowo – ramowej z 1 poł. XIX w. Zbudowana na planie prostokąta, kryta gontowym dachem dwuspadowym.
 - Plebania z p. XX w. (wpis do rej. A/179 z dn. 30.04.2004 r.).
2. Cmentarz rzymskokatolicki oraz cmentarz ewangelicki.
3. Zabytkowe domy.
4. Liczne stanowiska archeologiczne.

Fot. 4. Kościół p.w. Św. Wawrzyńca

Fot. 5. Zabytkowa dzwonnica

PARLINEK

1. Budynek szkoły.
2. Budynek dawnej szkoły.
3. Zabytkowy dom z budynkiem gospodarczym.
4. Cmentarz ewangelicki.
5. Liczne stanowiska archeologiczne.

SĘDOWO

1. Budynek dawnej kuźni.
2. Dom, obecnie budynek szkoły.
3. Budynek gospodarczy.
4. Dwa cmentarze ewangelickie.
5. Liczne stanowiska archeologiczne.

Fot. 6. Dawna szkoła

ŚLABOSZEWKO

1. Zespół dworsko – parkowy (wpis do rej. A/1662 z dn. 15.07.2014 r.):

- Dwór - pierwsze wzmianki o majątku i dworze w Ślaboszewku pochodzą z końca XIV wieku. Budynek prosty, parterowy z niewielkim, piętrowym ryzalitem na osi budynku. Wejście poprzedzał arkadowy ganek, podtrzymujący balkon, zaś elewację ogrodową akcentował taras. Wraz z upływem czasu powstała w majątku cegielnia, gorzelnia i spora owczarnia. Obecny kształt architektoniczny dworu pochodzi z XIX wieku. W okresie zaborów właścicielami były niemieckie rodziny: Firyng, Bork, Brandal. W 1922 r. majątek z dworem objęła rodzina Zdziechowskich. Był to stary ród szlachecko-ziemiański z Rakowa koło Mińska. W wyniku traktatu ryskiego po wojnie polsko-bolszewickiej majątek Zdziechowskich znalazł się po sowieckiej stronie granicy. Rodzina przeniosła się, zatem do Ślaboszewka: Kazimierz Zdziechowski, Amelia Zdziechowska – żona, trójka dzieci: Jan, Paweł i Maria. Kazimierz Zdziechowski był prozaikiem i był znanym w środowisku kulturalnym II Rzeczypospolitej pisarzem. W swoim dworze stworzył prawdziwy ośrodek polskiej kultury, w którym skupiali się najwybitniejsi przedstawiciele przedwojennych elit artystyczno-naukowych. Lata świetności i niepowtarzalnej atmosfery dworu w Ślaboszewku przerwała II Wojna Światowa. W roku 1942 strawił go pożar. Kilka lat później został, co prawda odbudowany, a nawet zasiedlony przez kilka rodzin. Nie pomogło to jednak w powrocie do czasów dawnej świetności.
- Park - założony w końcu XIX w., o powierzchni 1,6 ha, bogaty różnogatunkowy drzewostan.
- Brama wjazdowa.

2. Cmentarz choleryczny.

Fot. 7. Dwór w Ślaboszewku

Fot.8. Brama wjazdowa

ŚLABOSZEWO

1. W północnej części wsi znajduje się kościół Świętej Trójcy. W sąsiedztwie kościoła stoi dawny zbór ewangelicki z pierwszej połowy XIX w., o cechach barokowo-klasycystycznych, przebudowany w 1854 r. Jest to budowla typu salonowego na podmurówce z głazów, kryta dachem mansardowym, na którym znajduje się ośmioboczna wieżyczka drewniana z baniastym hełmem. Od strony północnej przylega do zboru przebudowana dawna pastorówka. Dawny zbór ewangelicki przejęty został przez Kościół katolicki w 1945 r.
2. Dawna pastorówka.
3. Cmentarz rzymskokatolicki.
4. Budynek dawnej gorzelni.
5. Liczne stanowiska archeologiczne.

Fot. 9. Dawny kościół ewangelicki, obecnie kaplica

SUCHARZEWO

1. Zabytkowe budynki mieszkalne, w tym dom z kuźnią.
2. Budynek gospodarczy.
3. Stodoła w zagrodzie.
4. Liczne stanowiska archeologiczne.

Fot. 10. Dom z kuźnią

SZCZEPANOWO

1. Zespół kościoła p.w. Św. Bartłomieja:

- Kościół - obecny kościół murowany, trzeci z kolei, zbudowany został w stylu neoromańskim w roku 1848. Znajdują się w nim trzy zabytkowe ołtarze barokowe z końca XVII wieku, zachowane z poprzedniego kościoła a także krucyfiks z XV wieku, duży krucyfiks na ścianie bocznej z drugiej połowy XVII wieku oraz zabytkowa chrzcielnica, również pochodzące ze starego kościoła. Z późniejszych zabytków należy wymienić: monstrancję z 1833 roku, kielich mszalny z końca XIX wieku oraz organy.
- Dzwonnica - w XVIII wieku została zbudowana drewniana dzwonnica, która istnieje do dziś. W niej znajduje się zabytkowy barokowy dzwon z roku 1770, pochodzący z warsztatu ludwisarskiego.

2. Plebania.

3. Cmentarz rzymskokatolicki oraz ewangelicki.

4. Zabytkowe domy.

5. Szkoła.

6. Sala kółka rolniczego.

7. Liczne stanowiska archeologiczne.

Fot. 11. Kościół p.w. Św. Bartłomieja

SZCZEPANKOWO

1. Zespół leśniczówki:

- Budynek mieszkalny,
- Budynek gospodarczy,
- Stodoła,
- Drewutnia.

2. Dworzec kolejowy – stacja Białe Błota.

3. Zabytkowy dom oraz budynki gospodarcze.
4. Liczne stanowiska archeologiczne.

Fot. 12. Leśniczówka

5.2.5. Obiekty nieruchome objęte prawną ochroną zabytków

Formami ochrony prawnej zabytków są: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego, ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz ustalenia ochrony w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy.

5.2.6. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa kujawsko - pomorskiego

Rejestr zabytków województwa kujawsko-pomorskiego jest prowadzony przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Toruniu.

W Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Toruniu prowadzone są trzy rejestry zabytków:

- 1) Rejestr zabytków nieruchomych (księga A).
- 2) Rejestr zabytków ruchomych (księga B).
- 3) Rejestr zabytków archeologicznych (księga C).

W rejestrze zabytków nieruchomych województwa kujawsko-pomorskiego, w gminie Dąbrowa znajduje się sześć obiektów. Zestawienie (stan na 04.11.2014 r.) przedstawia tabela nr 1.

Tabela 1. Wykaz zabytków nieruchomych województwa kujawsko-pomorskiego, gmina Dąbrowa

Miejscowość	Adres	Obiekt	Data decyzji	Nr rejestru
Parlin	Nr ewid. dz. 42/1 Parlin 86-306	Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Św. Wawrzyńca: kościół	9.09.1991r.	A/794
		Zespół Kościoła Parafialnego 09.09.1991 r. A/794 p.w. Św. Wawrzyńca: dzwonnica		
		Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Św. Wawrzyńca: plebania	30.04.2004 r	A/179
Słaboszewko	Nr ewid. dz. 78/4 Słaboszewko 88-306 Dąbrowa	Zespół Dworsko-Parkowy: Dwór	15.07.2014 r.	A/1662
		Zespół Dworsko-Parkowy: Park		
		Zespół Dworsko-Parkowy: Brama wjazdowa		

Charakterystyka zabytków z terenu gminy Dąbrowa została przedstawiona (wraz z załącznikami fotograficznymi) w punkcie - Walory kulturowe gminy Dąbrowa.

Na terenie gminy Dąbrowa brak obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomnik Historii. Na obszarze gminy nie funkcjonuje Park Kulturowy.

5.2.7. Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy należy do obowiązków samorządu lokalnego. Zadania stojące przed organami administracji publicznej (m.in. zarządami gmin), precyzuje art. 4 ustawy z dnia 17 września 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 Nr 162 poz. 1568). Gminy między innymi mają dbać o:

- 1) „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobieganie
- 2) „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”.

Jednym z obowiązków nałożonych przez ustawę na gminy jest: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”. Temu zadaniu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której jest mowa w artykule 22. Punkt 4 tego artykułu mówi: „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru

kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy”.

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami gminna ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami.

5.2.8. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków i ujęte w ewidencji zabytków

Ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podaje definicję zabytku ruchomego: „zabytek ruchomy - rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu prowadzi rejestr zabytków ruchomych znajdujących się na terenie gminy Dąbrowa. Do rejestru zabytków ruchomych wpisane są głównie przedmioty znajdujące się we wnętrzach zabytkowych kościołów.

5.2.9. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków

Ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art.3 pkt 4 podaje definicję zabytku archeologicznego „zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem”.

Nieruchomy zabytek archeologiczny, zwany także stanowiskiem archeologicznym, to zwarty przestrzennie obszar w obrębie, którego występują źródła archeologiczne (zabytki nieruchome i ruchome oraz inne ślady wykorzystania terenu przez człowieka) wraz z otaczającym je kontekstem – tzw. nawarstwieniami kulturowymi, czyli warstwami ziemi, które powstały na stanowisku (np. osadzie pradziejowej) w trakcie jego funkcjonowania w przeszłości.

Teren gminy zlokalizowany jest w obrębie 5 obszarów AZP. Znaleźiska reprezentują pozostałości kulturowe od okresu Neolitu po Czasy Nowożytny. Najliczniej reprezentowane są ślady osadnictwa neolitycznego, kultury łużyckiej, kultury pomorskiej, wpływów rzymskich oraz z okresu Późnego i Wczesnego Średniowiecza i Czasów Nowożytnych.

Na terenie gminy Dąbrowa nie istnieją stanowiska wpisane do rejestru zabytków archeologicznych.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dąbrowa wytyczono Strefę „W”. Jest to strefa ochrony archeologicznej obejmująca obszary występowania stanowisk archeologicznych rozpoznanych i potencjalnych, na których wymagane jest uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektowanych wszelkich prac ziemnych na obszarze strefy.

5.2.10. Zabytki w zbiorach muzealnych

Na terenie Gminy Dąbrowa nie funkcjonują muzea eksponujące dziedzictwo kulturowe. Na terenie samego powiatu mogileńskiego funkcjonują poniższe placówki wystawiennicze:

- Muzeum Ziemi Mogileńskiej z siedzibą w Chabsku,
- Muzeum Bolesława i Ottona w Strzelnie,

- Muzeum Głucha Puszcza w Orchowcie,
- Gminna Izba Tradycji i Pamięci w Jeziorach Wielkich z siedzibą w Kuśnierzu.

5.2.11. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Dąbrowa

Na terenie Gminy Dąbrowa znajduje się sześć obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa kujawsko-pomorskiego.

W wojewódzkiej ewidencji zabytków województwa kujawsko-pomorskiego ujętych zostało 85 zabytków architektury i budownictwa (wraz z zabytkami wpisanymi do rejestru zabytków).

W wykazie dominują obiekty o poniższych funkcjach pierwotnych:

- 1) dom,
- 2) budynek gospodarczy, inwentarski, magazynowy,
- 3) dwór / zespół dworski z parkiem,
- 4) szkoła,
- 5) kościół,
- 6) plebania,
- 7) cmentarz (rzymskokatolicki, ewangelicki).

Wykaz miejscowości, w których zlokalizowane są obiekty zabytkowe wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków (bez zabytków archeologicznych) przedstawia tabela nr 2.

Tabela 2. Obiekty wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków (bez zabytków archeologicznych) z terenu gminy Dąbrowa

Miejscowość	Liczba
Dąbrowa	11
Krzekotowo	7
Mierucin	4
Mokre	5
Parlin	11
Parlinek	5
Sędowo	9
Słaboszewko	4
Słaboszewo	4
Sucharzewo	5
Szczepankowo	9
Szczepanowo	11
Suma	85

Wykaz miejscowości, w których zlokalizowane są stanowiska archeologiczne wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków przedstawia tabela nr 3.

Tabela 3. Nieruchome zabytki archeologiczne wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków z terenu gminy Dąbrowa

Miejscowość	Liczba stanowisk
Białe Błota	3
Dąbrowa	40
Krzekotowo	16
Mierucin	35
Mokre	16
Parlin	63
Parlinek	60
Sędowo	21
Słaboszewo	48
Sucharzewo	20
Szczepankowo	21
Szczepanowo	38
Suma	381

Liczba obiektów w ewidencji zabytków nie jest stała, ponieważ mogą być do niej wpisywane kolejne zabytki lub wykreślane te, które zatraciły swoje wartości kulturowe.

W zakresie zespołów folwarcznych oraz dworskich: w przypadku nie powzięcia jakichkolwiek kroków zmierzających do ochrony zachowanych budynków oraz układów przestrzennych przewiduje się w najbliższych latach całkowitą degradację założeń.

5.2.12. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Najważniejsze miejscowości regionu o znaczących walorach architektonicznych oraz kulturowych to:

- 1) Dąbrowa - Pierwsza wzmianka o wsi pochodzi z 1357 r., kiedy to występuje, jako własność Nałęczów z Chomiąży. Kościół p.w. NMP Królowej Polski, cmentarz rzymskokatolicki, budynek dawnego dworu, budynek poczty, budynek dawnej mleczarni, budynek dawnego dworca kolejowego, zabytkowe domy, budynki inwentarskie oraz inwentarsko-mieszkalne, budynki magazynowe, liczne stanowiska archeologiczne.
- 2) Parlin - Wieś była lokowana prawdopodobnie na przełomie XIII i XIV w. na niemieckim prawie wiejskim, a wzmiankowana po raz pierwszy w 1357 r. w związku z wejściem w skład dóbr kapituły gnieźnieńskiej. Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Wawrzyńca, cmentarz rzymskokatolicki oraz ewangelicki, zabytkowe domy, liczne stanowiska archeologiczne.
- 3) Słaboszewo - dawna nazwa wsi przyjmowała też formy Sławoszewo i Słaboszew. Pierwsza wzmianka o niej pochodzi z dokumentu datowanego na 08.05.1395 r. Kościół parafialny, dawny kościół ewangelicki, dawna pastorówka, cmentarz rzymskokatolicki, budynek dawnej gorzelni, liczne stanowiska archeologiczne.

VI. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

W tabeli przedstawiono analizę szans i zagrożeń gminy (poprzez wskazanie mocnych i słabych stron). Sporządzona została na podstawie oceny stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez gminę polityki rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego. Dokonana analiza ma za zadanie pomóc w określeniu podstawowych priorytetów gminnego programu opieki nad zabytkami.

Korzystanie z wyników opracowanej analizy powinno przebiegać zgodnie z następującymi założeniami:

- wzmocnienie istniejących już silnych stron oraz skuteczne wykorzystanie szans,
- likwidacja słabych stron i eliminacja zagrożeń,
- wykorzystanie słabych stron tak, aby uczynić z nich atuty.

Tabela 4. Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Dąbrowa

SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Cele, zasady i kierunki opracowań strategicznych zmierzające do zrównowżenia rozwoju kultury w regionach wiejskich 2. Uwzględnienie potrzeb ochrony dziedzictwa kulturowego w przyszłych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego 3. Korzystne warunki dla rozwoju turystyki ze względu na: - przebieg drogi wojewódzkiej, - obszary cenne przyrodniczo, w tym obszar chronionego krajobrazu Jezior Żnińskich, zasób dziedzictwa (w tym m.in.: zabytkowe kościoły oraz zespoły dworskie) i krajobrazu kulturowego, przebieg Szlaku Piastowskiego oraz miejsca i obiekty zabytkowe 4. Wspomaganie przedsięwzięć zmierzających do zachowania i kształtowania ładu przestrzennego z utrzymaniem właściwej ekspozycji obiektów zabytkowych i dostosowywaniem nowej zabudowy do wartości historycznych miejsc 5. Nowoczesne techniki informatyczne stwarzające możliwość prezentacji dziedzictwa kulturowego na szerszą skalę oraz jego cyfryzację (tworzenie edukacyjnych baz danych) 6. Zaangażowanie placówek oświatowych, Wychowawczych w edukację kulturalną 7. Organizacja imprez kulturowych 8. Wspieranie lokalnych grup działania, w tym Kół Gospodyń Wiejskich 9. Opracowanie wydawnictw tematycznych w zakresie turystyki, dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego, sportu	1. Silna konkurencja ze strony miasta Mogilno - ważnego punktów na mapie turystycznej 2. Migracja młodych mieszkańców 3. Skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych 4. Brak opracowań z zakresu polityki przestrzennej, w tym miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla całych założeń ruralistycznych, folwarcznych i dworskich 5. Brak możliwości ochrony konserwatorskiej i wsparcia finansowego zabytków niewpisanych do rejestru zabytków 6. Bezprawne/samowolne działania przy prywatnych obiektach o walorach zabytkowych 7. Brak prawnego zabezpieczenia właściwej ekspozycji ciekawych krajobrazowo obszarów gminy 8. Brak środków na renowację zabytkowych obiektów (zwłaszcza budynków będących własnością prywatną) 9. Braki w edukacji z zakresu wartości i ochrony dziedzictwa kulturowego 10. Brak współpracy między starszymi i młodszyymi mieszkańcami gminy w zakresie kultywowania obyczajów, tradycji i przekazywania wiedzy oraz doświadczeń 11. Niski poziom innowacyjności, w tym korzystania z Internetu oraz pracy z materiałami cyfrowymi 12. Słaby rozwój turystyki w regionie, niewykorzystanie potencjału kulturowo-historycznego oraz turystycznego dla promocji produktów lokalnych 13. Realizacja imprez wyłącznie o charakterze lokalnym

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Położenie przy drodze wojewódzkiej - Położenie na Szlaku Piastowskim i Szlaku Kościołów Pańskich - Warunki przyrodnicze: obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, użytki ekologiczne - Stosunkowo duża ilość obiektów o walorach kulturowych: zabytki architektury, stanowiska archeologiczne. - Dobrze utrzymane zespoły sakralne - Obowiązujące opracowania lokalnych planów odnowy miejscowości gminy - Istniejące wiejskie świetlice - Gminna Biblioteka Publiczna w Dąbrowie - Zespół dworsko-parkowy w Słaboszewku z bogatą historią kulturalno-artystyczną - Potencjał społeczny – mieszkańcy uprawiający „wymierające zawody”, funkcjonujące Koła Gospodyń Wiejskich - Warsztaty, imprezy promocyjno – wystawiennicze i kulturalne (w tym m.in. dni - gminy, gminne dożynki, biesiada artystyczna, rajdy turystyczne, obchody wydarzeń historycznych, muzyczne spotkania, zabawy taneczne, koncerty, konkursy wiedzy i konkursy plastyczne, zawody (np.: gminne zawody sportowe)	- Brak zagospodarowanych przestrzeni publicznych służących celom rekreacyjno-turystycznym - Brak ścieżek rowerowych, w tym w miejscach szczególnie atrakcyjnych, np. wzdłuż bezkolizyjnej linii kolejowej Orchowo-Barcin - Słabo rozwinięta sieć szlaków turystycznych oraz ich infrastruktury - Brak gospodarstw agroturystycznych, brak produktu lokalnego, brak miejsc noclegowych i punktów gastronomicznych - Zanikanie cech tradycyjnych zabudowy mieszkalnej i gospodarczej (likwidacja detali, zakrywanie drewnianej bądź ceglanej elewacji – ocieplanie budynków) - Niezadowalające oznakowanie cennych obiektów kulturowych - Brak publikacji dotyczących gminy (przewodniki, vademeca, informatory, materiały informacyjne i promocyjne, w tym związane z obiektami cennymi kulturowo) - Niedostateczne wykorzystanie nowoczesnych technik informatycznych, w tym: brak cyfrowych zbiorów informacji (baz danych), materiałów edukacyjnych, internetowych stron promocyjnych - Mała liczba wydarzeń kulturalno-rozrywkowych oraz imprez integracyjnych o zasięgu regionalnym

VII. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Przedmiotowe opracowanie wyznacza gminie priorytety w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Prace nad wdrażaniem ustaleń programu oraz monitorowaniem ich postępu należą do zadań samorządu lokalnego. Zadania dla samorządu lokalnego w zakresie opieki nad zabytkami zostały opracowane na podstawie analiz dokumentów programowych wyższego szczebla, gminnych dokumentów strategicznych oraz inwentaryzacji terenowej z diagnozą stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

Przedmiotowy Program w zakresie ochrony zabytków gminy odnosi się do działań, o których mowa w art.4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

Art. 4. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

7.1 Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami

Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego gminy Dąbrowa wykonana na potrzeby Programu pozwoliła na wypracowanie priorytetowych działań w zakresie opieki nad zabytkami.

- 1) **Priorytet I**
Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego
- 2) **Priorytet II**
Badanie i dokumentacja dziedzictwa
- 3) **Priorytet III**
Promocja oraz edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego

7.2 Kierunki działań i zadania gminnego programu opieki nad zabytkami

Dla realizacji wyznaczonych priorytetów określono długofalowe kierunki działań, mogące wykraczać poza 4-letni okres obowiązywania Programu.

Jako kierunki działań realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Dąbrowa w ramach przyjętych priorytetów uznano:

- 1) zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- 2) podejmowanie działań mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego, z uwzględnieniem walorów kulturowych,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DĄBROWA

- 3) prowadzenie gminnej ewidencji zabytków,
- 4) korzystanie z nowoczesnych technik informatycznych do promocji dziedzictwa kulturowego,
- 5) wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- 6) zwiększenie świadomości kulturowej społeczności lokalnej przez włączenie jej w różne formy aktywności,
- 7) wzbudzenie zainteresowania historią i kulturą materialną regionu zapisaną w dziełach architektury, budownictwa, lokalnej tradycji,
- 8) wspieranie rozwoju lokalnych inicjatyw kulturotwórczych w zakresie podtrzymania miejscowych tradycji folklorystycznych,
- 9) podejmowanie działań umożliwiających gromadzenie i eksponowanie pamiątek lokalnych,
- 10) turystyczna promocja regionu,
- 11) stworzenie odpowiedniej infrastruktury turystycznej.

Kierunkom przyporządkowano szczegółowe zadania. Ustawa o ochronie i opiece nad zabytkami ustala obowiązek złożenia po 2 latach przez władze gminy sprawozdania z wykonania programu opieki. W związku z powyższym dla realizacji zadań wyznaczono dwa okresy: etap pierwszy, po którym gmina dokona sprawozdania (do grudnia 2021) oraz etap drugi (2022- 2023).

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Dąbrowa jest pierwszym opracowaniem o takim charakterze, wykonanym dla obszaru gminy, założono, iż w czasie trwania etapu pierwszego realizowane będą działania wstępne, mające charakter przygotowawczy do pełnej realizacji Programu.

Planowany zakres działań wraz z etapowaniem przedstawiono w tabeli:

PRIORYTET NR I Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu	- informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków - uporządkowanie terenów dawnych cmentarzy ewangelickich, usytuowanych na terenach gminnych
Podejmowanie działań mających na celu wy- eksponowanie zabytków	- oznakowanie obiektów udostępnianych w celach turystycznych oraz cmentarzy ewangelickich położonych na terenach gminnych - opracowanie tablic informacyjnych na zewnątrz obiektów wpisanych do rejestru zabytków, zawierających podstawowe dane historyczne o zabytkach

PRIORYTET NR II Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Kierunki działań	Zadania
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego	• przestrzeganie ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony dóbr kultury, w tym uwzględnianie stref ochrony konserwatorskiej • przeciwdziałanie samowolom budowlanym, przy obiektach o walorach zabytkowych • przeciwdziałanie nielegalnym przebudowom budynków o cechach zabytkowych, prowadzącym do zanikania tradycyjnych cech zabudowy
Ochrona obszaru kulturowego – historycznego gminy	• bieżące dokonywanie przeglądów zabytków na terenie gminy • rozpoznanie i monitorowanie zabezpieczeń przed pożarem najcenniejszych obiektów zabytkowych

PRIORYTET NR III Dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	
Kierunki działań	Zadania
Dokumentacja oraz promocja dziedzictwa kulturowego gminy	• aktualizacja programów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego dla zabytków rejestrowych • wykonanie nowej dokumentacji fotograficznej wszystkich istniejących obiektów zabytkowych • weryfikacja i uzupełnienie kart ewidencyjnych zabytków o uzyskane dane merytoryczne i dokumentację fotograficzną • weryfikacja informacji dotyczących zabytków przy ewentualnym opracowywaniu folderu promującego gminę • Organizacja konkursów fotograficznych oraz plastycznych o lokalnym temacie przewodnim (pejzaż, architektura, ludzie, wydarzenia) •
Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy	• organizacja akcji społecznych mających na celu poznanie dziedzictwa kulturowego gminy • włączenie zagadnień informacyjno-edukacyjnych i promocyjnych w zakresie wartości i ochrony dziedzictwa kulturowego do działalności placówek oświatowo-kulturalnych (szkoły, biblioteka,) • organizowanie konkursów mających na celu edukację w zakresie konieczności dziedzictwa kulturowego • wspieranie rozwoju lokalnych inicjatyw społecznych w zakresie podtrzymania tradycji kulturowej
Dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	• weryfikacja informacji o zabytkach na portalu gminy • wykorzystywanie zabytków w multimedialnych prezentacjach o gminie • udostępnianie wykazu zabytków

VIII. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Gminny program opieki stanowi podstawę do podejmowania szeregu działań związanych z ochroną dóbr kultury i dziedzictwa kulturowego w okresie czterech lat po przyjęciu Programu przez Radę Gminy w Dąbrowie. Wdrażanie i realizacja Programu jest procesem długotrwałym i odbywa się przy współudziale wielu osób i instytucji. Zadania wynikające z Programu winny być wykonywane za pomocą:

- 1) instrumentów prawnych wynikających z przepisów ustawowych (włączanie zagadnień ujętych w Programie do obowiązujących i realizowanych w Gminie, programów strategii i planów, które decydują o kierunku i rozwoju Gminy oraz powiązanie ich z działaniami postulowanymi w Programie),
- 2) instrumentów finansowych (korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich, dotacje i dofinansowania przy realizacji prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy oraz udzielanie dotacji na prace konserwatorskie i restauratorskie),
- 3) instrumentów społecznych (m. in. działania edukacyjne, promocyjne, współpraca z organizacjami społecznymi),
- 4) instrumentów koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich strategiach, planach rozwoju lokalnego itp.),
- 5) instrumentów kontrolnych (m.in. bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturalnego).

IX. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wójt Gminy Dąbrowa ma obowiązek sporządzania co dwa lata sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami i przedstawienia go radzie Gminy w Dąbrowie.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji Programu uwzględniająca:

- wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania Programu,
- efektywność ich wykonania.

Ocena poziomu realizacji Programu winna uwzględniać m.in.:

- bieżący monitoring gminnej ewidencji zabytków uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych,
- ocenę zaawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych,
- ocenę prac związanych z opracowaniem aktów prawa miejscowego dla terenów o wysokich wartościach kulturowych,
- ocenę aktywności kulturalnej lokalnej społeczności, w tym ocena przedsięwzięć folklorystycznych i zainteresowań tradycyjnym rękodziełem,
- ocenę aktywności placówek kulturalnych (świetlice wiejskie, biblioteki),
- monitoring postępu prac powoływaniem gminnego ośrodka kultury,
- ocenę wykorzystania i funkcjonowania szlaków turystycznych oraz towarzyszącej im

infrastruktury,

- ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technik informatycznych,
- ocenę rozwoju bazy agroturystycznej,
- ocenę kontaktów z właścicielami obiektów w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Ustalono następujące kryteria oceny realizowanych zadań:

PRIORYTET	KRYTERIUM OCENY
Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy	• liczba uporządkowanych cmentarzy • liczba oznakowanych obiektów udostępnionych w celach turystycznych oraz cmentarzy ewangelickich • liczba opracowanych tablic informacyjnych o obiektach wpisanych do rejestru zabytków • liczba przyznanych dotacji na prace konserwatorskie
Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	• ocena aktualności studium oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego m.in. pod kątem aktualności zapisów w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kul- tury współczesnej • ilość dokonanych przeglądów zabytków znajdujących się na terenie gminy • liczba obiektów posiadających zabezpieczenia przed pożarem
Dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz pro- mocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	• liczba wydanych publikacji dotyczących zabytków • ocena stopnia aktualizacji gminnej ewidencji zabytków oraz programów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego dla zabytków rejestrowych • ocena aktywności placówek oświatowo-kulturalnych w zakresie działalności edukacyjno-promocyjnej poświęconej tematyce dziedzictwa kulturowego gminy (wystawy, warsztaty, warsztaty, zajęcia lekcyjne, pracownie) • liczba akcji społecznych zorganizowanych na terenie Gminy Dąbrowa • liczba konkursów dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy • ocena wsparcia inicjatyw społecznych w zakresie podtrzymywania tradycji kulturowej

X. ŹRÓDŁA FINASOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Zgodnie z zapisem art. 73 osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna będąca posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru zabytków albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie może ubiegać się o dotacje celową z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku. Dotacje takie przyznawane są przez ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego lub wojewódzkiego konserwatora zabytków właściwego dla terenu, na którym zlokalizowany jest obiekt zabytkowy wpisany do rejestru zabytków. Z tych dwóch źródeł finansowania można korzystać niezależnie.

Działania programu mogą być finansowane również przez:

- 1) środki budżetowe Gminy Dąbrowa na realizację zadań własnych oraz dotacje na prace konserwatorskie i restauratorskie,
- 2) dotacje i fundusze celowe rządowych i pozarządowych programów pomocowych,
- 3) środki prywatne np. osób fizycznych, prawnych, związków wyznaniowych itp.,
- 4) środki Unii Europejskiej.

XI. WYKORZYSTANE MATERIAŁY I OPRACOWANIA

Wybrane akty prawne:

Stan prawny na luty 2020 r.

Regulacje prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego zawarte są w wielu ustawach. Do najważniejszych z nich, w kontekście realizacji niniejszego Programu, należy zaliczyć:

- 1) Ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 poz. 2067 ze zm.),
- 2) Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 poz 506 ze zm.),
- 3) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 poz. 1945 ze zm.),
- 4) Prawo budowlane, ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz. U. z 2018 poz. 1186 ze zm.),
- 5) Prawo ochrony środowiska, ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. z 2019 poz. 1396 ze zm.),
- 6) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 poz. 55 ze zm.),
- 7) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2020 poz. 65 ze zm.),
- 8) Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2018 poz. 1983 ze zm.),
- 9) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2019 poz. 688 ze zm.),
- 10) Ustawa z 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2019 poz. 917 ze zm.),
- 11) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 poz. 1479 ze zm.),
- 12) Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 poz. 164 ze zm.).

Literatura i wybrane dokumenty programowe:

- 1) Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki Nad Zabytkami na lata 2019-2022,
- 2) Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2020,
- 3) Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020,
- 4) Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego” na lata 2004–2013,
- 5) Program Operacyjny Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – „Dziedzictwo Kulturowe”,
- 6) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie,
- 7) Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
- 8) Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020,
- 9) Aktualizacja strategii rozwoju województw Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, 2011 r.,
- 10) Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014- 2022,
- 11) Plan Zagospodarowania Województwa Kujawsko-Pomorskiego, 2003 r.,
- 12) Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017- 2020,
- 13) Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- 14) Strategia Rozwoju Powiatu Mogileńskiego na lata 2012-2020,
- 15) Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa na lata 2012 – 2020,
- 16) Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dąbrowa,
- 17) Plany odnowy miejscowości na terenie gminy Dąbrowa,

- 18) Gminny Program opieki nad zabytkami poradnik metodyczny, Poradnik prawny
Konservatora Zabytków, Kurier Konserwatorski,
- 19) Wytyczne opracowywania karty adresowej zabytku nieruchomego, Narodowy Instytut
Dziedzictwa w Warszawie, Warszawa, 2011 r.

Załącznik nr 1

**ZABYTKI NIERUCHOME NIEWPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW
UJĘTE W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
(stan na marzec 2020 r.)**

LP	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT	NR EWID DZIAŁKI	DATOWANIE
1.	Dąbrowa			Układ ruralistyczny		
2.	Dąbrowa			Kościół par. p.w. NMP Królowej Polski	268	1912
3.	Dąbrowa			Cmentarz rzymsko-katolicki d. ewangelicki		1912
4.	Dąbrowa			Kościół poewangelicki	265	1844 przeb. 1950
5.	Dąbrowa	Lipowa	1	Pastorówka	266	Ok. poł. XIX w. przeb. 1978
6.	Dąbrowa	Parkowa	2	Przedszkole d. dwór	87/2	2 poł XIX w.
7.	Dąbrowa	Parkowa	2	Magazyn w zespole dworskim	87/4	1915
8.	Dąbrowa	Parkowa	1	Obora w zespole dworskim	87/14	Ok. 1910, nadbud. L.. 70-te XX w.
9.	Dąbrowa	Parkowa	1	Kuźnia z fragmentem cegłanego ogrodzenia w zespole dworskim	87/14	Ok. 1910
10.	Dąbrowa	Kasztano wa	3	Budynek inwentarsko/mieszkalny w zespole folwarcznym	136/3	Pocz. XX w.
11.	Dąbrowa	Kasztano wa	3	Obora w zespole folwarcznym	136/3	Pocz. XX w.
12.	Dąbrowa	Kasztano wa	3	Stodoła w zespole folwarcznym	136/3	Pocz. XX w.
13.	Dąbrowa	Dworcowa	1	Budynek dworca kolej. ul. dworcowa 1	66/12	Pocz. XX w.
14.	Dąbrowa	Kasztano wa	15	Poczta	142/1, 142/2	Pocz. XX w.
15.	Dąbrowa	Kasztano wa	24	Dom	287/1	XIX/XX
16.	Dąbrowa	Szkolna	2	Mleczarnia	91/3	Pocz. XX w.
17.	Krzekotowo			Cmentarz ewangelicki		k. XIX w.
18.	Krzekotowo		8	Szkoła d. dwór	207	1921 - 1922
19.	Krzekotowo		8	Budynek inwentarsko/gospodarczy w zespole szkoły	207	Ok. 1920
20.	Krzekotowo		8	Szalet w zespole szkoły	207	Ok. 1920
21.	Krzekotowo		33	Obora w zespole domu	18/1	Pocz. XX w.
22.	Krzekotowo		33	Budynek gospodarczy/inwentarski w zagrodzie	18/1	Pocz. XX w.
23.	Krzekotowo		38	Dom	24, 28	Pocz. XX w.
24.	Mierucin			Cmentarz ewangelicki		k. XIX w.
25.	Mierucin		7	Dom nr 7	87	Pocz. XX w.
26.	Mierucin		8	„Dworek”	58	Pocz. XX w.
27.	Mierucin		27	Szkoła	88/3	Pocz. XX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DĄBROWA

28.	Mokre			Cmentarz ewangelicki		k. XIX w.
29.	Mokre		13/1 4	Dom nr	39/1, 41	Pocz. XX w.
30.	Mokre		13/1 4	Budynek inwentarski w zagrodzie	39/1, 41	Pocz. XX w.
31.	Mokre		13/1 4	Stodoła w zagrodzie	39/1, 41	Pocz. XX w.
32.	Mokre		59	Mleczarnia	22/3	Pocz., XX w.
33.	Parlin			Układ ruralistyczny		
34.	Parlin			Cmentarz rzymsko-katolicki		2 poł XIX w.
35.	Parlin			Cmentarz ewangelicki		Pocz. XX w.
36.	Parlin		29	Dom	61	Lata 20 XX w.
37.	Parlin		31	Obora	58/4	1923
38.	Parlin		38	Dom d. szkoła	12	Pocz. XX w.
39.	Parlin		44	Budynek gospodarczy	73	k. XIX w.
40.	Parlin		47	Gorzelnia	81/1	k. XIX w.
41.	Parlin		59	Budynek gospodarczy	183	Lata 20 XX w.
42.	Parlin		63	Dom d. szkoła	120	1905
43.	Parlinek			Układ ruralistyczny		
44.	Parlinek			Cmentarz ewangelicki		Pocz. XX w.
45.	Parlinek		19	Dom	178/4	1910
46.	Parlinek		19	Budynek gospodarczy	178/4	Pocz. XX w.
47.	Parlinek		20	Dom		
48.	Parlinek		35	Dom d. szkoła	157/1	Pocz. XX w.
49.	Sędowo			Cmentarz ewangelicki		
50.	Sędowo		34	Kuźnia	78	Pocz. XX w.
51.	Sędowo		57	Szkoła	46/5	Pocz. XX w.
52.	Sędowo		57	Budynek gosp. W zespole szkoły	46/5	Pocz. XX w.
53.	Sędowo - Broniewiczki		26	Dom	310	1888
54.	Sędowo - Broniewiczki		31	Budynek gosp. W zagrodzie	290	Pocz. XX w.
55.	Sędowo - Szubinek		41	Dom	160, 162	Pocz. XX w.
56.	Słaboszewko			Gorzelnia	76/3	Pocz. XX w.
57.	Słaboszewo			Cmentarz rzymsko-katolicki d. ewangelicki		Ok. 1935
58.	Słaboszewo			Kościół poewangelicki		I poł XIX w.
59.	Słaboszewo			d. pastorkówka	157	2 poł XIX w.
60.	Słaboszewo			Gorzelnia	241	1900-1903 rozb. 1956
61.	Sucharzewo		22	Dom	112/4	XIX/XX w.
62.	Sucharzewo		22	Obora w zagrodzie	112/4	Pocz. XX w.
63.	Sucharzewo		22	Stodoła w zagrodzie	112/4	Pocz. XX w.
64.	Sucharzewo		30	Dom	144	XIX/XX w.
65.	Sucharzewo		30	Budynek gosp. z łącznikiem w zagrodzie	144	Pocz. XX w.
66.	Sucharzewo		35	Dom z kuźnią	112/8	k. XIX w.
67.	Szczepanowo			Układ ruralistyczny		
68.	Szczepanowo			Kościół par. p.w. św. Bartłomieja	18	1848
69.	Szczepanowo			Dzwonnica przy kościele par. p.w. św. Bartłomieja	18	XVIII/XIX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DĄBROWA

70.	Szczepanowo	Kościelna	10	Plebania	74	Pocz. XX w.
71.	Szczepanowo			Cmentarz rzymsko-katolicki		2 poł XIX w.
72.	Szczepanowo	Barcińska	2	Dom	68/1	Ok. 1900
73.	Szczepanowo	Barcińska	4	Dom	68/5	XIX/XX w.
74.	Szczepanowo	Kościelna	8	Sala kółka rolniczego	74	Pocz. XX w.
75.	Szczepanowo			Cmentarz ewangelicki		Ok. 1900
76.	Szczepanowo	Szkolna	3	Szkoła	34/1	Pocz. XX w.
77.	Szczepanowo Niedźwiedzi Kierz	Gajowa	1	Leśniczówka	30/32	Pocz. XX w.
78.	Szczepanowo Niedźwiedzi Kierz	Gajowa	1	Budynek gosp. w zespole leśniczówki	30/32	Pocz. XX w.
79.	Szczepankowo		1	Dworzec kolejowy – stacja Białe Błota	97	Pocz. XX w.
80.	Szczepankowo		20	Leśniczówka	30/64/4	k. XIX w. rozb. pocz. XX w.
81.	Szczepankowo		20	Budynek gosp. wielofunkcyjny w zespole leśniczówki	30/63/4	k. XIX w. rozb. pocz. XX
82.	Szczepankowo		20	Stodoła w zespole leśniczówki	30/63/4	Pocz. XX w.
83.	Szczepankowo		20	Drewutnia w zespole leśniczówki	30/63/4	Pocz. XX w.
84.	Szczepankowo		21	Dom	72	Pocz. XX w.
85.	Szczepankowo		21	Budynek gospodarczy w zagrodzie	72	Pocz. XX w.
86.	Szczepankowo			Cmentarz ewangelicki	17	

Załącznik nr 2

**WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH-
EWIDENCJA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH
(stan na marzec 2020 r.)**

Lp.	Miejscowość	Nr w obrębie miejsc.	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/ chronologia	Uwagi
1	Białe Błota	1	44-37	21	PSR	
2	Białe Błota	2	44-37	22	KŁ	
3	Białe Błota	3	44-37	37	NOW	
4	Dąbrowa	1	45-37	112	NOW	A
5	Dąbrowa	2	46-37	1	KAK, KŁ-KPOM, WSR, NOW	
6	Dąbrowa	3	46-37	2	WSR, nieokreślona	
7	Dąbrowa	4	45-37	113	nieokreślona	A
8	Dąbrowa	5	45-37	6	KŁ, NOW	
9	Dąbrowa	6	45-37	7	KŁ, NOW	
10	Dąbrowa	7	45-37	8	KPOM	
11	Dąbrowa	8	45-37	9	KPOM	
12	Dąbrowa	9	45-37	10	MEZ, KŁ	
13	Dąbrowa	10	45-37	11	MEZ, KŁ	
14	Dąbrowa	11	45-37	12	PSR	
15	Dąbrowa	12	45-37	21	KPOM, NOW	
16	Dąbrowa	13	45-37	38	KPOM, NOW	
17	Dąbrowa	14	45-37	39	KPOM	
18	Dąbrowa	15	45-37	40	KPOM	
19	Dąbrowa	16	45-37	42	KPOM, PSR	
20	Dąbrowa	17	45-37	43	KPOM	
21	Dąbrowa	18	45-37	44	KPOM	
22	Dąbrowa	19	45-37	45	KPL, OR, WSR	
23	Dąbrowa	20	45-37	46	KPOM	
24	Dąbrowa	21	45-37	47	PSR	
25	Dąbrowa	22	45-37	48	MEZ, KPOM	
26	Dąbrowa	23	45-37	49	MEZ, KŁ	
27	Dąbrowa	24	45-37	50	MEZ, OR	
28	Dąbrowa	25	45-37	51	KŁ, NOW	
29	Dąbrowa	26	45-37	53	KPOM	
30	Dąbrowa	27	45-37	68	NOW	
31	Dąbrowa	28	45-37	69	KPOM	
32	Dąbrowa	29	45-37	70	KPOM, NOW	
33	Dąbrowa	30	45-37	71	KPOM, NOW	
34	Dąbrowa	31	45-37	72	KPOM, NOW	
35	Dąbrowa	32	45-37	73	NOW	
36	Dąbrowa	33	45-37	74	OR	
37	Dąbrowa	34	45-37	75	WSR, NOW	
38	Dąbrowa	35	45-37	76	NOW	
39	Dąbrowa	36	45-37	77	NOW	
40	Dąbrowa	37	45-37	78	KPOM, NOW	
41	Dąbrowa	38	45-37	79	KPOM	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DĄBROWA

42	Dąbrowa	39	45-37	106	WSR	
43	Dąbrowa	40	45-37	107	KPOM	
44	Krzekotowo	1	45-37	54	NOW	
45	Krzekotowo	2	45-37	55	NOW	
46	Krzekotowo	3	45-37	56	PSR	
47	Krzekotowo	4	45-37	57	OR	
48	Krzekotowo	5	45-37	58	OR	
49	Krzekotowo	6	45-37	60	OR, NOW	
50	Krzekotowo	7	45-37	61	OR	
51	Krzekotowo	8	45-37	62	OR	
52	Krzekotowo	9	45-37	88	KPL, OR, NOW	
53	Krzekotowo	10	45-37	89	KPOM, NOW	
54	Krzekotowo	11	45-37	90	KPOM, NOW	
55	Krzekotowo	12	45-37	91	NOW	
56	Krzekotowo	13	45-37	92	KPL, OR, NOW	
57	Krzekotowo	14	45-37	93	OR, WSR	
58	Krzekotowo	15	45-37	101	NOW	
59	Krzekotowo	16	45-37	102	NOW	
60	Mierucin	1	45-37	108	WSR	A
61	Mierucin	2	45-37	109	KPOM	A
62	Mierucin	3	45-37	110	WSR	A
63	Mierucin	4	45-37	111	NOW	A
64	Mierucin	5	45-37	1	KŁ, NOW	
65	Mierucin	6	45-37	2	pradzieje	
66	Mierucin	7	45-37	3	KP, NOW	
67	Mierucin	8	45-37	4	NOW	
68	Mierucin	9	45-37	5	KPOM	
69	Mierucin	10	45-37	13	KP, NOW	
70	Mierucin	11	45-37	14	KP, NOW	
71	Mierucin	12	45-37	15	OR, NOW	
72	Mierucin	13	45-37	16	KPOM	
73	Mierucin	14	45-37	17	KPOM, NOW	
74	Mierucin	15	45-37	18	PSR	
75	Mierucin	16	45-37	19	KPOM, PSR	
76	Mierucin	17	45-37	20	KPOM, NOW	
77	Mierucin	18	45-37	22	KŁ, NOW	
78	Mierucin	19	45-37	23	MEZ, KPOM	
79	Mierucin	20	45-37	24	MEZ, NOW	
80	Mierucin	21	45-37	25	KPOM, PSR	
81	Mierucin	22	45-37	26	PSR	
82	Mierucin	23	45-37	27	NOW	
83	Mierucin	24	45-37	28	PSR	
84	Mierucin	25	45-37	29	PSR	
85	Mierucin	26	45-37	30	OR, PSR	
86	Mierucin	27	45-37	31	KPL, OR, PSR	
87	Mierucin	28	45-37	32	NOW	
88	Mierucin	29	45-37	33	PSR, NOW	
89	Mierucin	30	45-37	34	OR, NOW	
90	Mierucin	31	45-37	35	NOW	
91	Mierucin	32	45-37	36	KPOM, NOW	
92	Mierucin	33	45-37	37	KPOM	
93	Mierucin	34	45-37	41	OR, NOW	
94	Mierucin	35	45-37	59	KPL, NOW	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DĄBROWA

95	Mokre	1	45-37	52	KŁ	
96	Mokre	2	45-37	64	KPL, KPOM, NOW	
97	Mokre	3	45-37	65	NOW	
98	Mokre	4	45-37	66	PSR	
99	Mokre	5	45-37	67	OR	
100	Mokre	6	45-37	80	NOW	
101	Mokre	7	45-37	81	NOW	
102	Mokre	8	45-37	82	PSR, NOW	
103	Mokre	9	45-37	83	NOW	
104	Mokre	10	45-37	84	NOW	
105	Mokre	11	45-37	85	NOW	
106	Mokre	12	45-37	86	NOW	
107	Mokre	13	45-37	87	NOW	
108	Mokre	14	45-37	99	NOW	
109	Mokre	15	45-37	100	WSR, NOW	
110	Mokre	16	44-37	39	KPL, PSR, NOW	
111	Parlin	1a	46-37	19	KPOM	A
112	Parlin	1b	46-36	124	KAK	A
113	Parlin	1c	46-36	125	XI w.	A
114	Parlin	2	46-37	20	nieokreślone	A
115	Parlin	3	46-37	21	KP?, WSR, PSR-NOW	
116	Parlin	4	46-37	22	WSR, PSR-NOW, NOW	
117	Parlin	5	46-37	23	KP, WSR, NOW	
118	Parlin	6	46-37	24	KŁ-KPOM, PSR, NOW	
119	Parlin	7	46-37	25	KŁ-KPOM, PSR, NOW	
120	Parlin	8	46-37	26	WSR	
121	Parlin	9	46-37	27	KŁ-KPOM, PSR	
122	Parlin	10	46-37	28	KPL	
123	Parlin	11	46-37	29	PSR?, NOW	
124	Parlin	12	46-37	30	WSR?, NOW	
125	Parlin	13	46-37	31	WSR, NOW	
126	Parlin	14	46-37	32	PSR-NOW	
127	Parlin	15	46-37	33	WSR	
128	Parlin	16	46-37	34	NOW	
129	Parlin	17	46-37	35	PSR	
130	Parlin	18	46-37	36	KŁ-KPOM	
131	Parlin	19	46-37	37	KŁ-KPOM	
132	Parlin	20	46-37	38	EK	
133	Parlin	21	46-37	39	KŁ-KPOM	
134	Parlin	22	46-37	40	EK, KŁ-KPOM?, KP	
135	Parlin	23	46-37	41	KŁ-KPOM	
136	Parlin	24	46-37	42	KPL?	
137	Parlin	25	46-37	43	KŁ-KPOM	
138	Parlin	26	46-37	44	KŁ-KPOM, KP	
139	Parlin	27	46-37	45	pradzieje ?	
140	Parlin	28	46-37	46	KP?	
141	Parlin	29	46-37	47	KPL, KAK	
142	Parlin	30	46-37	48	WSR?	
143	Parlin	31	46-37	49	KŁ-KPOM, WSR?	
144	Parlin	32	46-37	50	KP?	
145	Parlin	33	46-37	51	KŁ-KPOM	
146	Parlin	34	46-37	52	KŁ-KPOM	
147	Parlin	35	46-37	53	KPL, KŁ-KPOM	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DĄBROWA

148	Parlin	36	46-37	54	KŁ-KPOM	
149	Parlin	37	46-37	55	KPL, KAK	
150	Parlin	38	46-37	56	EK, KŁ-KPOM	
151	Parlin	39	46-37	57	KAK	
152	Parlin	40	46-37	58	NESCH, KŁ-KPOM, WSR	
153	Parlin	41	46-37	59	KAK, KŁ-KPOM, PSR-NOW	
154	Parlin	42	46-37	60	KAK, KŁ-KPOM, PSR	
155	Parlin	43	46-37	61	KŁ-KPOM	
156	Parlin	44	46-37	62	WSR	
157	Parlin	45	46-37	63	WSR	
158	Parlin	46	46-37	64	KŁ-KPOM, PSR-NOW	
159	Parlin	47	46-36	31	KPOM, PSR	
160	Parlin	48	46-36	32	PSR	
161	Parlin	49	46-36	33	NOW	
162	Parlin	50	46-36	34	KPOM, PSR	
163	Parlin	51	46-36	35	NOW	
164	Parlin	52	46-36	36	NOW	
165	Parlin	53	46-36	37	KPOM, PSR, NOW	
166	Parlin	54	46-36	38	KPL, WSR, PSR	
167	Parlin	55	46-36	49	KPOM, NOW	
168	Parlin	56	46-36	50	KP, NOW	
169	Parlin	57	46-36	54	PSR,	
170	Parlin	58	46-36	55	KPOM, NOW	
171	Parlin	59	46-36	57	KPOM, PSR, NOW	
172	Parlin	60	46-36	60	k. wejherowska	
173	Parlin	61	46-36	61	WSR, NOW	
174	Parlin	62	46-36	62	KPOM	
175	Parlin	63	46-36	63	KAK, KPOM, KP, NOW	
176	Parlinek	1a	46-36	122	KŁ	A
177	Parlinek	1b	46-36	123	KPOM	A
178	Parlinek	2	46-37	3	KAK, KŁ-KPOM	
179	Parlinek	3	46-37	4	KP?	
180	Parlinek	4	46-37	5	KŁ-KPOM, KP, NOW	
181	Parlinek	5	46-37	6	KŁ-KPOM, NOW	
182	Parlinek	6	46-37	7	KŁ-KPOM, KP	
183	Parlinek	7	46-37	8	KŁ-KPOM	
184	Parlinek	8	46-37	9	KŁ-KPOM, KP?, WSR	
185	Parlinek	9	46-37	10	KP	
186	Parlinek	10	46-37	11	KP?	
187	Parlinek	11	46-37	12	KŁ-KPOM	
188	Parlinek	12	46-37	13	WSR?	
189	Parlinek	13	46-37	14	KŁ-KPOM	
190	Parlinek	14	46-37	15	WSR?	
191	Parlinek	15	46-37	16	WSR?	
192	Parlinek	16	46-37	17	KŁ-KPOM, KP?	
193	Parlinek	17	46-37	18	KP-KW, WSR?, niekreślona	
194	Parlinek	18	46-36	2	NOW	
195	Parlinek	19	46-36	3	KAK, NOW	
196	Parlinek	20	46-36	4	NOW	
197	Parlinek	21	46-36	5	NOW	
198	Parlinek	22	46-36	6	NOW	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DĄBROWA

199	Parlinek	23	46-36	7	OR, NOW	
200	Parlinek	24	46-36	8	OR, NOW	
201	Parlinek	25	46-36	9	EB, KPOM?, NOW	
202	Parlinek	26	46-36	10	NOW	
203	Parlinek	27	46-36	15	KPOM, NOW	
204	Parlinek	28	46-36	16	KPOM	
205	Parlinek	29	46-36	17	KPOM	
206	Parlinek	30	46-36	19	NOW	
207	Parlinek	31	46-36	39	KPOM, WSR, NOW	
208	Parlinek	32	46-36	40	KŁ, NOW	
209	Parlinek	33	46-36	41	KPPOM, WSR, PSR	
210	Parlinek	34	46-36	42	OR, NOW	
211	Parlinek	35	46-36	43	EK, WSR	
212	Parlinek	36	46-36	44	NOW	
213	Parlinek	37	46-36	45	NOW	
214	Parlinek	38	46-36	46	KPOM, NOW	
215	Parlinek	39	46-36	47	KPOM, NOW	
216	Parlinek	40	46-36	48	KP	
217	Parlinek	41	46-36	51	WSR, PSR	
218	Parlinek	42	46-36	52	KŁ?	
219	Parlinek	43	46-36	53	KP, NOW	
220	Parlinek	44	46-36	56	KPOM, NOW	
221	Parlinek	45	46-36	58	KPL, OR	
222	Parlinek	46	46-36	59	WEB-k.iwieńska	
223	Parlinek	47	46-36	64	KPOM, WSR, NOW	
224	Parlinek	48	46-36	65	KPOM, OR	
225	Parlinek	49	46-36	66	PSR	
226	Parlinek	50	46-36	67	KPOM, NOW	
227	Parlinek	51	46-36	68	KPOM	
228	Parlinek	52	46-36	69	NOW	
229	Parlinek	53	46-36	70	KPOM, NOW	
230	Parlinek	54	46-36	71	EB, NOW	
231	Parlinek	55	46-36	72	KPOM, OR	
232	Parlinek	56	46-36	73	KPOM, NOW	
233	Parlinek	57	46-36	74	KPOM, NOW	
234	Parlinek	58	46-36	75	KAK	
235	Parlinek	59	46-36	76	KP	
236	Parlinek	60	46-36	77	WEB-k.iwieńska	
237	Sędowo	1	46-37	85	KCKK, KPL, KAK, KŁ- KPOM, KP-KW, WSR?, PSR-NOW	A
238	Sędowo	2	46-37	86	PSR	A
239	Sędowo	3	46-37	87	WSR, NOW	
240	Sędowo	4	46-37	88	KAK	
241	Sędowo	5	46-37	89	KŁ-KPOM, NOW	
242	Sędowo	6	46-37	90	KAK	
243	Sędowo	7	46-37	91	WSR, NOW, nieokreślone	
244	Sędowo	8	46-37	92	KP-KW	
245	Sędowo	9	46-37	93	WSR?, PSR-NOW	
246	Sędowo	10	46-37	94	WSR	
247	Sędowo	11	46-37	95	NOW	
248	Sędowo	12	46-37	96	KPL?, KŁ-KPOM	
249	Sędowo	13	46-37	97	WSR, NOW	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DĄBROWA

250	Sędowo	14	46-37	98	KŁ-KPOM?, NOW	
251	Sędowo	15	46-37	99	KŁ-KPOM	
252	Sędowo	16	46-37	100	KP-KW	
253	Sędowo	17	46-37	101	EK	
254	Sędowo	18	46-37	102	KŁ-KPOM	
255	Sędowo	19	46-37	103	KAK, KŁ-KPOM	
256	Sędowo	20	46-37	104	KŁ-KPOM	
257	Sędowo	21	46-37	105	PSR-NOW	
258	Słaboszewo	1	44-37	76	NE, WSR, PSR, NOW	A
259	Słaboszewo	2	44-37	103	WSR, PSR	A
260						
261	Słaboszewo	3	44-37	104	KŁ	A
262	Słaboszewo	4	44-37	105	KPOM	A
263	Słaboszewo	5	44-37	106	KPL, KAK	A
264	Słaboszewo	6	44-37	107	WSR	A
265	Słaboszewo	7	44-37	108	EK	A
266	Słaboszewo	8	44-37	109	III EB	A
267	Słaboszewo	9	44-37	110	MEZ	A
268	Słaboszewo	10	44-37	111	MEZ	A
269	Słaboszewo	11	44-37	1	OR	
270	Słaboszewo	12	44-37	2	KPL, KPOM	
271	Słaboszewo	13	44-37	3	KPOM	
272	Słaboszewo	14	44-37	4	WSR, NOW	
273	Słaboszewo	15	44-37	5	KŁ	
274	Słaboszewo	16	44-37	6	NE, OR, WSR, NOW	
275	Słaboszewo	17	44-37	7	KŁ	
276	Słaboszewo	18	44-37	8	EK, WSR	
277	Słaboszewo	19	44-37	9	PSR	
278	Słaboszewo	20	44-37	10	PSR	
279	Słaboszewo	21	44-37	11	KPL, KŁ, WSR, NOW	
280	Słaboszewo	22	44-37	12	KŁ, WSR, NOW	
281	Słaboszewo	23	44-37	13	KŁ	
282	Słaboszewo	24	44-37	14	KPL, KŁ	
283	Słaboszewo	25	44-37	15	KŁ	
284	Słaboszewo	26	44-37	16	OR, NOW	
285	Słaboszewo	27	44-37	17	OR, NOW	
286	Słaboszewo	28	44-37	18	OR, WSR, NOW	
287	Słaboszewo	29	44-37	19	WSR, NOW	
288	Słaboszewo	30	44-37	20	WSR, NOW	
289	Słaboszewo	31	44-37	36	OR, WSR, NOW	
290	Słaboszewo	32	44-37	73	EK, PSR	
291	Słaboszewo	33	44-37	74	KŁ, WSR	
292	Słaboszewo	34	44-37	75	PSR, NOW	
293	Słaboszewo	35	44-37	77	PSR, NOW	
294	Słaboszewo	36	44-37	78	OR, NOW	
295	Słaboszewo	37	44-37	79	KŁ	
296	Słaboszewo	38	44-37	80	OR, NOW	
297	Słaboszewo	39	44-37	81	KPOM, WSR, NOW	
298	Słaboszewo	40	44-37	82	OR, NOW	
299	Słaboszewo	41	44-37	83	WSR	
300	Słaboszewo	42	44-37	84	KŁ	
301	Słaboszewo	43	44-37	85	KPOM	
302	Słaboszewo	44	44-37	86	NE	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DĄBROWA

303	Słaboszewo	45	45-37	63	OR, NOW	
304	Słaboszewo	46	45-37	103	KPL, WSR, NOW	
305	Słaboszewo	47	45-37	104	KPL, KPOM	
306	Słaboszewo	48	45-37	105	NOW	
307	Sucharzewo	1	46-37	65	KŁ-KPOM	
308	Sucharzewo	2	46-37	66	KPOM, KP	
309	Sucharzewo	3	46-37	67	KŁ-KPOM	
310	Sucharzewo	4	46-37	68	KPOM?	
311	Sucharzewo	5	46-37	69	KŁ-KPOM, KP-KW	
312	Sucharzewo	6	46-37	70	KP?	
313	Sucharzewo	7	46-37	71	WSR, NOW, nieokreślona	
314	Sucharzewo	8	46-37	72	WSR	
315	Sucharzewo	9	46-37	73	KŁ-KPOM	
316	Sucharzewo	10	46-37	74	WSR, nieokreślona	
317	Sucharzewo	11	46-37	75	KAK	
318	Sucharzewo	12	46-37	76	KP?, NOW	
319	Sucharzewo	13	46-37	77	KŁ-KPOM	
320	Sucharzewo	14	46-37	78	KŁ?, niekreślona	
321	Sucharzewo	15	46-37	79	KPL	
322	Sucharzewo	16	46-37	80	KŁ-KPOM	
323	Sucharzewo	17	46-37	81	KPL, KAK, KŁ-KPOM	
324	Sucharzewo	18	46-37	82	KŁ-KPOM	
325	Sucharzewo	19	46-37	83	KŁ	
326	Sucharzewo	20	46-37	84	KŁ-KPOM	
327	Szczepankowo	1	44-37	23	WSR, NOW	
328	Szczepankowo	2	44-37	24	PSR, NOW	
329	Szczepankowo	3	44-37	25	PSR, NOW	
330	Szczepankowo	4	44-37	26	NOW	
331	Szczepankowo	5	44-37	27	OR, NOW	
332	Szczepankowo	6	44-37	28	OR, NOW	
333	Szczepankowo	7	44-37	29	NOW	
334	Szczepankowo	8	44-37	30	KP, NOW	
335	Szczepankowo	9	44-37	31	OR, NOW	
336	Szczepankowo	10	44-37	32	NOW	
337	Szczepankowo	11	44-37	33	NOW	
338	Szczepankowo	12	44-37	34	PSR	
339	Szczepankowo	13	44-37	35	NOW	
340	Szczepankowo	14	44-37	40	WSR, NOW	
341	Szczepankowo	15	44-37	41	WSR	
343	Szczepankowo	16	44-37	42	KPOM	
344	Szczepankowo	17	44-37	43	NOW	
345	Szczepankowo	18	44-37	44	KŁ	
346	Szczepankowo	19	44-37	57	WSR	
347	Szczepankowo	20	44-37	58	WSR, NOW	
348	Szczepankowo	21	44-37	59	KŁ, NOW	
349	Szczepanowo	1	44-37	112	KPOM	A
350	Szczepanowo	2	44-37	113	KŁ	A
351	Szczepanowo	3	44-37	114	KCSZ	A
352	Szczepanowo	4	44-37	115	PSR	A
353	Szczepanowo	5	44-37	45	KAK	
354	Szczepanowo	6	44-37	46	WSR, NOW	
355	Szczepanowo	7	44-37	47	NOW	
356	Szczepanowo	8	44-37	48	NE, KŁ, NOW	

357	Szczepanowo	9	44-37	49	NOW	
358	Szczepanowo	10	44-37	50	NOW	
359	Szczepanowo	11	44-37	51	NOW	
360	Szczepanowo	12	44-37	52	NOW	
361	Szczepanowo	13	44-37	53	NOW	
362	Szczepanowo	14	44-37	54	WSR	
363	Szczepanowo	15	44-37	55	KŁ	
364	Szczepanowo	16	44-37	56	NOW	
365	Szczepanowo	17	44-37	60	OR, NOW	
366	Szczepanowo	18	44-37	61	OR, PSR, NOW	
367	Szczepanowo	19	44-37	62	OR, NOW	
368	Szczepanowo	20	44-37	63	WSR, NOW	
369	Szczepanowo	21	44-37	64	PSR	
370	Szczepanowo	22	44-37	65	NOW	
371	Szczepanowo	23	44-37	66	PSR	
372	Szczepanowo	24	44-37	87	NOW	
373	Szczepanowo	25	44-37	88	NOW	
374	Szczepanowo	26	44-37	89	NOW	
374	Szczepanowo	27	44-37	90	NOW	
375	Szczepanowo	28	44-37	91	WSR	
376	Szczepanowo	29	44-37	92	WSR	
377	Szczepanowo	30	44-37	93	OR, NOW	
378	Szczepanowo	31	44-37	94	PSR	
379	Szczepanowo	32	44-37	95	NOW	
380	Szczepanowo	33	44-37	96	OR, NOW	
381	Szczepanowo	34	44-37	97	NOW	
382	Szczepanowo	35	44-37	98	NOW	
383	Szczepanowo	36	44-37	99	NOW	
384	Szczepanowo	37	44-37	100	WSR	
385	Szczepanowo	38	44-37	102	NOW	

Wykaz użytych skrótów:

A – stanowisko archiwalne

K. - kultura

EK – epoka kamienia

PSCH – paleolit schyłkowy

MEZ – mezolit

NE – neolit

NESCH – neolit schyłkowy

KCWR – kultura ceramiki wstęgowej rytej (neolit)

KCKK – kultura ceramiki kreskowo-kłutej (neolit)

KPL – kultura pucharów lejkowatych (neolit)

KAK – kultura amfor kulistych (neolit)

KCSZ – kultura ceramiki sznurowej (neolit)

EB – epoka brązu

WEB – wczesna epoka brązu

KŁ-KPOM – kultura łużycka-kultura pomorska

KPOM – kultura pomorska

HA-LA – okres halszacki – okres lateński

LAT – okres lateński

KP – kultura przeworska

OR – okres rzymski

KW – kultura wielbarska

SR - średniowiecze

WSR – wczesne średniowiecze

PSR – późne średniowiecze

NOW – czasy nowożytne

